

Tataroha Diana I Sulie A Jisas Kraes Nge A Mak E Uusue

?A tei ni e uusue uusu-uusu ienini?

A Mak nge e uusue Tataroha Diana ienini, ingeie nga pwaarongoisuli a Jisas ha'ike, ta'e e sai diana aana a Pita, na e takihana a Banabas. Nikana a Mak e to'o aana paineha'ana nume ta'au i Jerusalem na i leune nge kira hiiwalaimoli ko loo-loko aana tarau. Sa'a mola a Jisas e hele aana ngaunge ooreta ingeie aana Liumwaanie wau aana nume ikire ngeena. A Jon Mak e hakusie a Pol na Banabas aana eetana nga mai laenga ikire huni taroha'inie Tataroha Diana. Leesie Palonga 13:5.

?E uusue uusu-uusu ienini hunie kira tei?

A Jon Mak e uusue Tataroha Diana ie hunie mo Rom na ahutana mo Aapoloa Aaopa, mo iini nge ikire nga mo Jiu ha'ike. Mo Rom kire uure-uure ma'uta'a mola aana nanamanga liutaa aana saenanaunge na laeliwalanga diana. Oto a Mak e unue mo hu'i-hu'ite nge a Jisas e asui'i nge kire haata'inie uri ingeie tohungai Kalena God.

?Nga taa e rau-reu maholo e uusue uusu-uusu ienini?

I purine tahela'inge a Jisas, taunge'inilada kira hiiwalaimoli e lae aana huilume paine i Rom, na e paine oto liutaa aana 64 A.D.

Tataroha Diana a Mak ienini e pe'ie kira hiiwalaimoli huni uure a'aila'a aana hiiwalaimolinge ikire, na huni uure ma'uta'a ma'alana uri mwala ko teunge'inire wa ko horo maesire i tehula'ana a Kraes.

?E uusue uusu-uusu ienini huni taa?

A Jon Mak e uusue Tataroha Diana ie hunie hiiwalaimolinge ikie mo Aapoloa Aaopa ke susu aana a Jisas, aena aana ingeie oto Kalena God nge e lae mai huni pe'ikie mo iinoni. A Jisas oto Kalena God, na e to'o aana paineha'ana nanamanga. E nanama haahie mo aakalo, na haahie mo maelaa, na haahie mawasidengi, na haahie maenga. Ta'e ma'alana e urine a Jisas e haro haata'inie maraana uri ingeie a Kale Ni Iinoni. Ne'isaenga ngeena e haata'i diana aana uri ingeie nga iinoni to'ohuu. Ingeie oto tohungana oaka mo iinoni, aana ingeie no'one e hiinge'inie ahutana mo aasanga nge kie ko oodoi'i i laona mauringe ikie. A Jisas e lae mai huni luhesikie mo iinoni mwaanie mo ooraha'aa ikie, na huni niie maurihe huu naka.

?Nga taa ni mo pweu ni wala i laona uusu-uusu ienini?

rareta'inge, taunge'inge, ha'a-uuringe

?Nga taa ni ngaeta mo eehu'i tatala i laona uusu-uusu ienini?

Mak 10:45, Mak 16:15

?Nga taa ni mo eehu'i ne'isaenga i laona uusu-uusu ienini?

A Jon Loto Maa'i e dau aakau aana mwala

hunie kire ke lulu i sulie a Kraes.

(1:1—1:13)

A Jisas e dau esunge aana po'o ni henue i Kalili.

(1:14—7:23)

A Jisas e dau esunge i matolana mo Aapoloa
Aaopa mwaanie i Kalili.

(7:24—9:32)

A Jisas e uure i Kalili hunie huilume i
Jerusalem.

(9:33—10:52)

A Jisas e ii'o i Jerusalem aana mo dinge i na'ona
e mae.

(11:1—13:37)

A Jisas e mae na e mauri eeliho'i lo'u.

(14:1—16:20)

*1A Jon Loto Maa'i E Dau Aakau Aana Tala
Hunie A Kraes*

MATIU 3:1-12; LUK 3:1-18; JON 1:19-28

¹ Tataroha Diana i sulie a Jisas Kraes, Kalena a
God e aehota oto mala

² uusulana e lae i laona uusu-uusu a Propet
Aesaea, aana e unue uuri, *Ne kei uusunge'inie
hurula'aa ineu wau i na'omu hunie ke dau aakau
aana tala i'oe loosi'o.* *Malakae 3:1*

³ *Nga iini ko soi-soi peine i laona hanuesala uuri,
"Omu ke dau aakau aana tala loosie laenga mai a
Aalaha, na omu ke ha'a-oodohie tala ni lae ingeie."*
Aesaea 40:3

⁴ Oto a Jon Loto Maa'i e ii'o i henuesala, na
ko taroha'inie hunie mwala uri kire ke aali'u
to'ohuu mwaanie ooraha'aa, nge kire ke si loto
maa'i hunie a God ke sae'aasie mo ooraha'aa
ikire.

⁵ Na mwala hunge kire lae mai saana uure mwaanie i Jerusalem na ta'ena nga leu lo'u aana po'o ni henue i Jiudia. Kire ko ha'ahoue oto mo ooraha'aa ikire, oto a Jon ko si loto maa'i aada i laona wai peine i Jodan.

⁶ A Jon e ho'o-ho'osie mola to'oni aaela kire asuie aana iihune kamel, na e ho'osie haahie danumana roroto'oni aani te'e-te'ei puluke.† Na ngaulaa ingeie oto mo oru na mo ngingidue.

⁷ Na e taroha'inie i na'ona mwala uuri, “Ngaeta iini kei lae mai puriku, ingeie e paine lo'u liutaa aaku, hule aana ineu na nou ka'a diana ike malisine ne ke asu mala koni-konihe huni luhesie ho'ohaahi'ae ingeie.

⁸ Ineu no ko loto maa'i eemiua mola aani wei, ta'e ingeie kei loto maa'i eemiua aana Li'oa Maa'i.”

A Jon E Loto Maa'i Aana A Jisas

MATIU 3:13-17; LUK 3:21-22

⁹ Oto aana maholona a Jisas e lae mai mwaanie i Nasaret aana po'o ni henue i Kalili, na a Jon e loto maa'i aana i laona wai i Jodan.

¹⁰ Aana maholo a Jisas e ta'ela'i poi mwaanie wai, e lio na ko leesie ta'au i Lengi e taha, na Li'oa Maa'i ko siho oto i lengine mala hiroikuu.

¹¹ Na mei wala uure ta'au i Lengi ko te'uri, “T'oe oto hahu'ana kaleku, na nou tohungai manata diana huni'o, na no ko ilenimwa'e oto liutaa haahi'o.”

A Satan E Malaahongana A Jisas

MATIU 4:1-11; LUK 4:1-13

---

† **1:6** 1:6 A Propet Elaeja e sai ho'osie mo to'oni aaela urine oto i na'o. Leesie 2 Kings 1:8.

¹² Na oto lau-leu Li'oa Maa'i e toolea i laona hanuesala

¹³ aana leu nga mwala ha'ike aana, ta'e mo ola mauri ni me'esu hali'ite kire ii'o wau i leune. Oto a Satan e malaahongana hunie hai aawalai hei dinge wau i leune, oto mo ensel kire si lio i sulie.

A Jisas E Soie

E Hai Mwane Wee-weesi

MATIU 4:12-22; LUK 4:14-15, 5:1-11

¹⁴ Oto i purine kire ne'ie a Jon i nume ni ho'o, a Jisas e lae hunie po'o ni henu e i Kalili na ko taroha'inie Tataroha Diana a God.

¹⁵ Na e ere uurini, "E hule oto aana pongi nge holosilana e lae, uri Aalahanga a God e kara'ini oto. Omu ke aali'u mwaanie mo ooraha'aanga i'omu, na omu ke hiiwalaimoli aana Tataroha Diana."

¹⁶ Maholo a Jisas e lae-lae i reune Aasi I Kalili, na ko leesie ro mwane wee-weesi, a Saemon na a Andru aasine. Kirerue ko weesi aani hu'o.

¹⁷ Oto a Jisas ko te'uri hunirerue, "More ke lae mai i sulieu, na more ke lulu i sulieu hunie ne ke ha'asai'omore'i aana tolahai weesinganga hunie mo iinoni."

¹⁸ Oto e ro mwaasine ngeena ko tolana toli'aasie oto mo hu'o ikirerue, na kirerue ko lulu i sulie oto a Jisas.

¹⁹ Oto maholo ko ada lo'u hao, na ko he'i leesie lo'u ngaeta ro mwaasine, a Jemes na Jon pe'ie aamadaru e Sebedi. Ikire i laona iiola, na kire ko seumaa aana mo hu'o ikire.

²⁰ Oto a Jisas e soirerue, na kire ko toli'aasie oto aamada a Sebedi na mo koni-konihe i laona iiola, kirerue ko lulu i sulie oto.

A Jisas E Ha'a-uurie

Mwane Li'oa Aaela Nge Aana

LUK 4:31-37

²¹ Oto kire ko lae oto hunie huilume i Kapaneam, na aana Dinge Maa'i Mo Jiu, a Jisas e lae huni ha'a-uusuli ta'au i laona nume ni palo-palo ikire.

²² Na ahutana mwala ko meni pangata'inie ha'a-uusulinge ingeie, aana ha'a-uusulinge ingeie e ka'a urihana ike mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis, aana ko ha'a-uusuli aana nanamanga.

²³ Na nga mwane li'oa aaela aana ingeie no'one wau i laona nume ni palo-palo aana maholona. A mwaena ko toolea oto aawaranga paine na ko unue uuri,

²⁴ “!Aaia! !Jisas ni Nasaret! ?O kei ue emeelu lo'u eena? ?Ohe o lae oto mai huni waeli'emeelu ni ngeena? Ineu nou sai'o mola. I'oe iini maa'i a God.”

²⁵ Oto a Jisas ko si ere aana li'oa aaela ngeena ko te'uri, “O ke rohu oto, na o ke lae mwaanie a mwane ngeena.”

²⁶ Oto li'oa aaela ngeena e papata'inie a mwaena hailiu, e si aawara, na ko iisitaa oto mwaanie.

²⁷ Na ahutana mwala ko meni pangata'i, na kire ko dolosi heiliu oto i matolada uuri, “?Ha'a-uusulinge haalu uri taa ni ie? Mwane ngeena ko ere aana nanamanga. E ere hunie mo li'oa aaela, oto kire tola oto i sulie.”

²⁸ Na oto lau-leu tataroha aana e taro oto ahusie ahutana mo henue kali-kelie i Kalili.

*A Jisas E Ha'a-uurie Mwala Hunge Mwaanie
Mo Maelaa Hai Aaopa'i*

MATIU 8:14-17; LUK 4:38-41

²⁹ Oto a Jisas na e hai mwane pe'ie, kire iisitaa mwaanie nume ni palo-palo, kire ko si oodohie nume a Saemon na Andru.

³⁰ Na keni hungaona a Saemon e eno taane i nume aana ko tohungai mata'i oto hiito'o. Oto kire ha'arongoa a Jisas aana.

³¹ Na e lae mai saana, oto e hele i ki'ine na ko ta'ea. Oto mata'i e tolana mango oto mwaanie, ko si rareta'inire.

³² Oto aana maholo ko seulehi oto,† nge mwala kire toolea mai mo mae-maea'a hunge i saana a Jisas, na ngaeta mo iini mo li'oa aela aada no'one.

³³ Ahutana mwala ni Kapaneam kire loko tarakoni i maana nume.

³⁴ A Jisas e ha'a-uurie mwala hunge aana mo maelaa hai aaopa'i e hite aada, na e oohe aasie no'one mo li'oa aela mwaanie mwala hunge. E ka'a toli'aasie ike mo li'oa aela ngeena kire ke ere, aena aana kire manata'inie oto.†

A Jisas E Taroha'i Weu

*Aana Po'o Ni Henuē I Kalili
LUK 4:42-44*

---

† **1:32** 1:32 Dinge Maa'i Mo Jiu e mango mola aana maholo sato e suu, oto kire sai esuie lo'u ta'ena nga mei esunge. † **1:34** 1:34 A Jisas e ka'a sai toli'aasie mo li'oa aela huni ere-ere aana e ka'a hule ue aana maholo huni unu haada'i aana uri ingeie oto Kalena God.

³⁵ Oto i maahu'o-hu'o na e ka'a dangi ue, a Jisas e ta'ela'i na e lae maraana takoie leu nga mwala ha'ike aana, nge e si aarenga'i.

³⁶ Lae-lae a Saemon na ngaeta mo iini lo'u pe'ie, kire lae huni heitalea.

³⁷ Oto maholo kire lio oodoie, kire ko te'uri hunie, "Ahutana mwala ko lo'ohi'o."

³⁸ Ta'e a Jisas e aalamire uuri, "Ha'ike, ta'e kolu ke lae aana ngaeta mo huilume lo'u, hunie ne ke laeliwala no'one nada, i sulie nou lae mai huni esu oto urine."

³⁹ Oto e si lae kalie ahutana mo huilume i Kalili pe'i laeliwalanga i laona mo nume ni palo-palo mo Jiu, na pe'i oohe aasie mo li'oa aaela lo'u no'one.

A Jisas E Ha'a-uurie Mwane Maelaa Aaela E Waelie Sapena

MATIU 8:1-4; LUK 5:12-16

⁴⁰ Na ngaeta mwane e to'o aana maelaa ni osa, e lae mai pouruuru i na'ona a Jisas, na ko ha'atohu aana uuri, "Mala o ko mwa'e-mwa'e, o ke kuraa sapeku hunie ne ke rere'a adona ii'onga lo'u pe'ie mwala a God."†

⁴¹ A Jisas e aamasie oto liutaa, oto e si susue'inie wau nimana huni hele i sapena

---

† **1:40** 1:40 Mo Ha'atolanga mo Jiu e unue uri mwala pe'ie maelaa aaela ngeena, kire tohungi mada'a i maana God. Kire mada'a oto liutaa, hule aana iini nge ko kele kopi mola aana iini e to'o aana maelaa ngeena kei mada'a no'one mala ikire. Aena urine mo Jiu ka'a toli'aasie kire ke ii'o i laona mo huilume, wa kire ke lae mai i laona leu ni uusi'e, wa kire ke lae mai i laona mo nume ni palo-palo mo Jiu. Leesie Levitikas 13:45-46.

mwaena, na ko te'uri, "Iau, nou mwa'e-mwa'e taane. Sapemu ke mola oto."

⁴² Oto mola lau-leu aana maholo e ere urine, maelaa ni osa ngeena e tolana mango oto mwaanie, na sapena e mola oto.

⁴³⁻⁴⁴ Oto a Jisas ko si ere aana a mwaena uuri, "O ke rongo! Mwaanie o ha'a-ha'arongoa nga iini aana nga taa e rau. Ta'e o ke oodo mola i saana mo pris hunie kire ke saie uri sapemu e mola oto. Na o ke niie uuraa'inge hunie a God mala mo Ha'atolanga a Mosis e unue. Urine ahutana mwala kire ke si meni saie uri sapemu e mola oto."

⁴⁵ Ta'e a mwaena e lae ta'au ngeena na ko aehota taroha'inie oto hailiu. Na aena ko tohungēi ere hiito'o i sulie leune, oto hule aana a Jisas e ka'a sai lae haada'i ike lo'u takoie nga huilume. A Jisas e lae mola aana mo henuesala nge nga mwala ha'ike aani, na mwala kire ko si lae mola mai saana uure mwaanie ta'ena nga leu.

2

A Jisas E To'o Aana Nanamanga Huni Sae'aasie Mo Ooraha'aa

MATIU 9:1-8; LUK 5:17-26

¹ Oto ngaeta mo hei dinge lo'u i puri, a Jisas e aaliho'i lo'u hunie huilume i Kapaneam. Aana maholo e hule wau, oto tataroha aana e taro hailiu uri e hule lo'u weu i nume.

² Na mwala hunge kire loko mai saana, oto hule aana nga leu ni uure aana ha'ike lo'u, ma'alana po'oi sinaha. Oto a Jisas ko si lalado nada aana mei wala diana.

³ Na maholona e hai mwane kire aanga'inie mwane e rarasi, kire ko hule oto pe'ie i nume.

⁴ Ta'e kire dau pu'ota'inie uri kire kei lae wau pe'ie i saana Jisas uri taa, i sulie mwala kire hunge. Oto kire hane pe'ie ta'i koluhana nume, na kire hoka talana ta'i lengi, kire si uukue pe'ie hulite ingeie hai saana a Jisas.

⁵ Na a Jisas mone e saie mola kire hiiwalaimoli aana, oto ko te'uri hunie mwane nge e rarasi ngeena, "Kaleku, mo ooraha'aa i'oe sae'aasileni e lae oto mwaani'o."

⁶ Ta'e aana maholona ngaeta mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis kire ii'o no'one pe'ire. Oto kire ko tohungai ne'isae hiito'o i manatada uuri,

⁷ "!'Ha'ike eena! ?A tei mwane ni ko ere tooha'inie uri ingeie e paine mala God ie? I sulie nga iini lo'u huni sae'aasie roro'anga ha'ike, ta'e a God mola ha'alaa."

⁸ Na lau-leu a Jisas ko saie oto maraana mo ne'isaenga ikire, oto ko si te'uri hunire, "'E ue nge omu ko lo'o-lo'onga'i oto hiito'o urine?"

⁹ Omu saie ka'u uri erenga ni mola e mwada'u na ta'ena nga iini e sai ere mola hunie mwane e rarasi ienini uuri, 'Mo ooraha'aa i'oe sae'aasileni e lae oto.' Na lo'u uuri, '!'Ta'ela'! O ke toolea hulite i'oe, na o ke lae-lae oto.' Ta'e huni esuie e ro mei ne'isaenga ngeena kire aasa oto hiito'o hunie iinoni.

¹⁰ Ta'e ineu, a Kale Ni Iinoni, ne kei esuie mola mei ola hunie omu ke lio saie uri ineu, nou to'o aana no'one nanamanga huni sae'aasi ooraha'aa mai aano i leu." Oto a Jisas ko unue hunie mwane e rarasi ngeena uuri,

¹¹ “!Ta'ela'i! O ke toolea hulite i'oe na o ke lae-lae oto i nume i'oe.”

¹² Na oto lau-leu maholo kire ko to'o-to'omaaie ue, e ta'ela'i na e toolea hulite ingeie, na ko iisitaa oto mwaanie leune. Oto kire ko tohungēi pangata'i, na kire ko soi ha'amanikulu'aa God, na kire ko te'uri, “!Emi ka'a leesie ike ue nga mei ola urine ke rau i na'o!”

A Jisas E Soie A Livae

Ma'alana Ingeie Mwane Ooraha'aa

MATIU 9:9-13; LUK 5:27-32

¹³ Oto a Jisas e he'i eeliho'i lo'u weu i reune Aasi I Kalili, na mwala hunge kire hule lo'u i saana, na ko aehota ere ni ha'ananaunge lo'u hunire.

¹⁴ Na maholo e lae-lae ue, na ko leesie a Livae, kalena Alpeas, e ii'o aana leu ingeie huni susulu to'oha aana takis hunie aalahanga ni Rom. Oto a Jisas ko te'uri hunie, “O ke lulu i sulieu.” Oto a Livae e ta'ela'i, na ko lulu i sulie oto a Jisas.

¹⁵ Na mwala hunge aana mo iini kire unue ikire mwala ooraha'aa, na mo mwane susulu to'oha aana takis, kire ko lae i sulie a Jisas. Oto maholo a Jisas e lai ii'o i nume a Livae huni ngeu pe'ie, mwala hunge no'one urine kire loko wau, na kire ko ngeu pe'ie a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie.

¹⁶ Oto ngaeta mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis kire leesie a Jisas ko ngeu pe'ie mwalana, oto kire ko upwesie mo pwaarongoisuli ingeie uuri, “?E ue nge a Jisas ko ngeu na ko inu pe'ie mo iinoni ooraha'aala mala mo mwane susulu to'oha ngeena?”

17 Maholo a Jisas e rongu, oto ko te'uri hunire, "Itoni nge e awaa mola sa'a saeto'o aana ike mwane kure-kure, ta'e iini nge ko maelaa'a ha'ala. Aana nou lae mai huni haaraie mo iinoni ooraha'aa ke lulu i sulieu, na nou ka'a lae ike mai huni haaraie mo iini kire unue kire diana oto."

Mo Parise Kire Ere Haitapali Pe'ie A Jisas Haahie Oolongau

MATIU 9:14-17; LUK 5:33-39

18 Maholona mo pwaarongoisuli a Jon na mo Parise kire ko oolongau. Oto ngaeta mwala kire lae mai saana a Jisas na kire ko dolosi aana uuri, "E ue ka'u nge mo pwaarongoisuli a Jon na mo iini aana mo Parise kire ko oolongau, ta'e mo pwaarongoisuli i'oe ha'ike?"

19 Oto a Jisas e aalamire ko te'uri, "Mo malahune a poro haalu kire kei saehuu uri taa na kire ko ngeu-ngeu ue aana ngauhe ni ha'arurunge na a poro haalu e ii'o ue pe'ire? ! E aasa! Maholo poro haalu ko ii'o pe'ire, kire sa'a oolongau ike.

20 Ta'e kei hule aana hai dinge nge kire kei toolea poro haalu mwaanire, nge kire ke si oolongau taane."

Ha'a-uusulinge A Jisas

E Liue Ha'a-uusulinge Lalahu'e

MATIU 9:16-17

21 Oto a Jisas ko he'i unue lo'u mei wala ni aalahuunge ie i sulie ha'a-uusulinge haalu ingeie hunire uuri, "Nga iini e sa'a lo'amenea ike nga to'oni lalahu'e aana nga mei lo'amena haalu.

Aana maholo ko hodalie, nge mei lo'amena haalu ngeena kei mwai-mwei na kei hakasie mola to'oni lalahu'e, oto ke si haka aaela lo'u mwaanie hola'ina'o.

²² Na nga iini e sa'a ne'ie ike waen haalu i laona ho ate'a lalahu'e nge kire asuie aana te'e-te'ei nanikot. Aena aana mala kei esu urine aana, nge maholo waen haalu ngeena kei po'o, ate'a lalahu'e ngeena e sai a'ari na waen kei waeta'i oto. Ta'e waen haalu ke lae oto mola i laona ho ate'a haalu."

Mo Parise Kire Ere Haitelili Pe'ie A Jisas Haahie Hai Dinge Maa'i

MATIU 12:1-8; LUK 6:1-5

²³ Oto aana ngaeta hai Dinge Maa'i Mo Jiu, a Jisas e liu i laona hohola aana ola mala kooni. Oto aana maholo kire ko lae ngeena, mo pwaarongoisuli ingeie kire ko aroa hue-huana mola huni ngeu'i.

²⁴ Oto mo Parise ko te'uri hunie, "!'Ei, leesie ka'u! Mo pwaarongoisuli i'oe ko deu esunge mola aana Dinge Maa'i ikie, mei ola e aapu aana Ha'atolanga a Mosis."

²⁵ Oto a Jisas ko aalamire ko te'uri, "Omu saie taane nga taa nge a Deved Inemauro e asuie, aana maholo ingeie na ngaeta mo iini lo'u pe'ie kire hiolo. ?Ta'e e ue ni omu ka'a rongo saie ike ne'isaenga aana?"

²⁶ Aana maholo a Abaeata ingeie Na'ohana Mo Na'ohai Pris, a Deved e lae sili i laona nume maa'i a God, na e ngaue ho bred maa'i, ola niilana e lae hunie a God. Ta'e mo Ha'atolanga a Mosis e unue e ka'a malisine ike ke ngaue, aana ta'e

mo pris hali'ite kire sai ngaue taungei bred maa'i urine. Na a Deved e nii no'one ana mo iini kire lae pe'ie. Ta'e ma'alana e urine, a God e ka'a leie ike haahie."

²⁷ Oto a Jisas e te'uri lo'u hunire, "A God e asuie Dinge Maa'i huni pe'ie mola iinoni, na iinoni ha'ike hunie Dinge Maa'i.

²⁸ Aena ngeena ineu a Kale Ni Iinoni oto nou aalaha haahie Dinge Maa'i."

3

A Jisas E Ha'a-uurie

Mwane Ki'ine E Heko MATIU 12:9-14; LUK 6:6-11

¹ Oto a Jisas e lae lo'u i laona nume ni palo-palo mo Jiu, na ngaeta mwane ingeie i leune ki'ine e heko.

² Oto ngaeta mo iini kire ko lio hunie ohe kei ha'a-uurie a mwaena aana Dinge Maa'i ikire, hunie kire ke ere aaelasie i laona leinge.

³ Oto a Jisas ko te'uri hunie mwane ki'ine e heko ngeena, "O ke uure ka'u i na'ona mwala."

⁴ Oto e te'uri hunie mo iini kire ko upwesie ngeena, "?Nga taa ni Ha'atolanga ikolu e toli'aasie huni esuie aana Dinge Maa'i? ?Huni pe'ie iinoni wa huni waelie mola? ?Huni ha'a-uurie iinoni wa huni horo'ie?" Ta'e kire rohu mola, na nga iini ka'a ere ike.

⁵ A Jisas e saehuu i sulie saeda e hau, oto e to'omaaire mola pe'i saewasunge.† Oto ko te'uri hunie a mwaena, "O ke lalaa'inie ki'imu." Oto e lalaa'inie ki'ine, na e diana oto lo'u.

⁶ Oto lau-leu mo Parise kire iisitaa, na kire lae oto i meni wala pe'ie ngaeta mwala aana pulitaa a Herod huni horo maesie a Jisas.

Mwala Hunge Kire Loko

I Saana A Jisas

⁷ Ta'e a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie kire lae wau hunie po'o ni eesi i Kalili. Na mwala hunge kire lae i sulie, uure oto mwaanie mo po'o ni henue i Kalili na i Jiudia

⁸ na i Idumea, na uure mwaanie i Jerusalem, na mwaanie po'o hao aana wai peine i Jodan, na uure no'one mwaanie mo huilume mo Aapoloa Aopoa i Taea na i Saedon. Na mwala hunge kire hule i saana Jisas i sulie kire rongoa tataroha aana mo ola ko esui'i.

⁹ Na lokotaa e paine hiito'o mone, oto a Jisas e unue hunie mo pwaarongoisuli ingeie uri kire ke dau aakau aana nga iiola hunie, mwaanie mwala kire loko haahie.

¹⁰ I sulie a Jisas e ha'a-urrie mango mwala hunge, oto mo mae-maea'a hunge kire ko eri'apasie lo'u uri kire ke kopi mola aana.

¹¹ Na maholo mwala nge mo li'oa aaela nge aada kire leesie a Jisas, oto kire ko rapute'i oto

---

† 3:5 3:5 Ma'alana a Jisas e saewasu, ta'e e ka'a ooraha'aa ike. A Jisas e saewasulie aelanga mala a God no'one e sere'inie ooraha'aa. Na a Jisas e ka'a dau aaela i tehula'ana saewasunge ingeie, ta'e a Jisas e asuie mola nga taa e oodota'i.

i na'ona pe'i ngaranga uuri, “!I'oe oto Kalena God!”

¹² Ta'e a Jisas e ere honosire mwaanie kire ha'arongoa nga iini uri ingeie a tei.

A Jisas E Lio Hilisie Aawalai Hurula'aa Mwana Rue

MATIU 10:1-4; LUK 6:12-16

¹³ Oto a Jisas e soie ngaeta mo iini mai saana, na ko hanetaa lo'u ta'au i lengine toloi henue.

¹⁴ Oto e lio hilisie aawala mwana rue mwaanie pulitaa ngeena hunie kire ke ne'ie mo hurula'aa ingeie. Oto e si ha'atolara hunie kire ke lai taroha'i,

¹⁵ na e niie hunire nanamanga huni oohe aasie mo li'oa aaela.

¹⁶ Oto ie satana aawala mwana rue nge a Jisas e lio hilisire:

A Saemon nge a Jisas e haara'inie lo'u aana a Pita,

¹⁷ Na Jemes kalena Sebedi,

na Jon aasine a Jemes, nge a Jisas e haara'inirerue mo Kalena Lou-lou i sulie kiserue sai saewasu lau-leu.

¹⁸ Na Andru,

na Pilip,

na Batolomiu,

na Matiu,

na Tomas,

na Jemes kalena Alpeas,

na Tadeas,

na Saemon ngaeta iini aana pulitaa nge ko sare haiseuni huni ta'aasie aalahanga ni Rom mwaanie hanue i Israel,

¹⁹ na Jiudas Iskariot nge e pweloa Jisas hunie mo maelonga ingeie.

A Jisas E Nanama

Liutaa Aana Satan

MATIU 12:22-32; LUK 11:14-23, 12:10

²⁰ Mango urine, oto a Jisas e aaliho'i lo'u hai nume, na pulitaa paine e hule lo'u i saana. Oto a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie, nga maholo huni ngeunge na ha'ike lo'u.

²¹ Oto aana maholo uluhe iinoni a Jisas kire rongoa urine, kire unue uuri, "Ko pweu oto to'ohuu." Oto kire ko teule'i huni lae mai toolea lo'u i henue hunie kire ke lio i sulie oto wau.

²² Maholo kire ka'a hule ue, na mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis nge kire lae mai uure ta'au i Jerusalem, kire ko te'uri, "Aakalo paine haahie mo li'oa aela, a Bielsebul, ingeie oto aana. A Bielsebul ni ko niie nanamanga hunie huni oohe aasie mo li'oa aela urine."

²³ Oto a Jisas ko soire wau takoie, na ko ere ni aalahuunge uuri, "'Ohe a Satan kei ta'aasie lo'u a Satan? !E aasa!

²⁴ Ta'ena nga aalahanga kei oopa aani heise-uninge honosie maraana, nge kei na'onga oto.

²⁵ Na e urine lo'u mala nga uluhe ni iinoni kei oopara lo'u maraada, uluhe iinoni ngeena nge kei ei'aa oto.

²⁶ Na mala mo iini a Satan kire ta'ela'i honosire maraada, nge kire sa'a uure a'aila'a ike lo'u, ta'e kire kei ei'aa oto."

²⁷ Na a Jisas ko he'i ere ni aalahuunge lo'u i sulie nanamanga ingeie e saka liutaa aana Satan, oto ko te'uri, "Nga mwane sa'a sili ike i laona

nume ngaeta ramo hunie ke pelie to'o-to'olana, ta'e kei hola'i tapolie na kei pwesue, nge purine ke si toolea ahutana mo ola ingeie.†

28 “To'ohuu no ko unue huni'omu, a God e sai sae'aasie ta'ena nga ooraha'aa mo iinoni ko esui'i, hule aana e sai sae'aasie mo iini ko ere mwakata'inie.

29 Ta'e iini ko ere mwakata'inie Li'oa Maa'i, nge sae'aasilana e sa'a lae ike oto oo'oo, aana e asuie mei ooraha'aa e ii'o huu.”†

30 A Jisas e ere urine i sulie kire unue uuri, “Li'oa aaela nge aana.”

?Kira Tei Tohungēi

Uluhe Ni Iinoni A Jisas?

31 Oto nikana pe'ie mo eesine mwane kire mani hute, kire hule na kire uure mola ta'i sinaha i sulie mwala hunge kire loko kali-kelie a Jisas. Oto kire ko ha'atolaa mei wala hunie,

32 kire ko te'uri, “!Lio ka'u! A nikemu na mo eesimu kire uure mola ta'i sinaha, na kire ko sare leesi'o.”

---

† **3:27** 3:27 A Jisas e ha'amalaa uri a Satan domana ngaeta ramo, ta'e a Jisas domana iini nge e a'aila'a oto liutaa. A Jisas e sai pwesue mola a Satan huni toolea ahutana mo ola ingeie, na aana e urine, nge a Jisas e sai luhesie mo iinoni mwaanie aalahanga ni rodohono a Satan huni toolera i saana aalahanga ni matapwanga ta'au i Lengi. † **3:29** 3:29 A Jisas e ere i sulie “mei ooraha'aa e ii'o huu” aana maholo ngaeta mwala ko leledie walaimolinge nge Li'oa Maa'i e haata'inie hunire i sulie a Jisas. Oto urine kire ooraha'aa ni ngeena, aana sae'aasilana sa'a lae ike oto oo'oo hunie ta'ena nga iini e ere mwakata'inie Li'oa Maa'i aana e sere'inie walaimolinge nge Li'oa Maa'i ko haata'inie hunie.

³³ Oto a Jisas ko aalamire uuri, “?A tei ni a nikeku, na kire a tei ni mo eesiku?”

³⁴ Oto ko lio wau hunie ahutana mwala kire ii'o kali-kelie, na ko te'uri, “T'omu oto mo nikeku na i'omu oto mo eesiku.

³⁵ Aena aana iini nge ko esuie nga taa e to'ohie saena God, ingeie oto aasiku na a nikeku.”

4

A Jisas E Aalahuu Aana

Iini Ko Hesi Litei Ola MATIU 13:1-9; LUK 8:4-8

¹ Oto a Jisas ko aehota ha'a-uusuli lo'u i reune Aasi I Kalili, na aena aana mwala hunge kire loko, oto e ta'e i laona iiola wau i eesi. Oto ko ere ni ha'a-uusulinge hunie lokotaa paine wau i oone.

² E ere ni ha'a-uusulinge hunire aana mo aalahuunge oto hunge i sulie maurihe, na ko te'uri hunire,

³ “Omu ke rongu ka'u. Ngaeta mwane au'esu hohola e o'o'o, oto ko lai hesie mo litei ola ingeie mala mo kooni. Hasinge ngeena ko lae mola aana tataa'inilana mo lite,

⁴ na maholo ko tatataa'inie mo litei ola hailiu i laona hohola ingeie, ngaeta mo litei iini eeni kire ko teke i reune tala. Oto mo menu kire loho mai, kire ko ngeu'i mola.

⁵ Ngaeta mo litei iini kire ko teke i lengine mei heu-heue. Oto mo lite ngeena kire ko tolana

pwito poi aena aana mei mwakano ngeena e ka'a pi'ola ike. †

⁶ Ta'e e hule aana maholo sato ko peine, oto sato ko madorohi'i oto hiito'o, na kire ko nunulu mola aena aana kire ka'a susu'imi ike hiito'o i aano.

⁷ Ngaeta mo litei ola kire ko teke i matolana mo walo kau-keu. Oto kire ko pwito tararuru pe'ie mo walo kau-keu, ta'e mo walo kau-keu kire paine haahi'i nge kire ko si melusi'i mola. Oto kire ka'a hungu ike.

⁸ Ta'e ngaeta mo litei ola kire teke i lengine mei mwakano diana. Kire lai pwito diana na kire hungu, nga mo iini kire hungu oolu aawala, na nga mo iini e oono aawala, na nga mo iini tangalau.”

⁹ Oto a Jisas e si ere ooreta hunire uuri, “Mwaanie omu rorongo aasie mola mo wala ienini, ta'e omu ke lo'o-lo'onga'i diana i sulii'.”

?Aena E Ue Nge A Jisas

E Ha'a-uusuli Aani

Aalahuunge Hali'ite?

MATIU 13:10-17; LUK 8:9-10

¹⁰ Na maholo a Jisas e ii'o maraana, oto aawalai pwaarongoisuli mwana rue ingeie pe'ie nga mo iini lo'u nge kire ko lulu i sulie, kire lae mai saana, na kire ko unue hunie uuri, “Melu

---

† 4:5 4:5 Mo hohola heu-heue i Israel kire sai mwaero lau-leu maholo ko nemo, na aana mo waro-warowawai, kire sai madoro kohi lau-leu mwaanie mei aano mola. Oto aena mei olana nge mo litei ola kire ko pwito lau-leu.

saeto'o aana o ke ere luhesie mo aalahuunge i'oe ngeena."

¹¹ Oto a Jisas ko te'uri hunire, "A God e lio hilisi'omu hunie omu ke saenanau aana walaimolinge mumuni aana Aalahanga a God, ta'e mo iini po'oi sinaha aana Aalahanga ingeie, nge mo ere-erenga ko lae mola hunire aani aalahuunge.

¹² Oto kire ko lio-lio ta'e kire ka'a lio saie, kire ko rorongo ta'e kire ka'a rongo saie ike, aena aana kire kei te'urine, nge kire kei oonisae na a God kei ta'aasie mo ooraha'aa ikire." *Aesaea 6:9-10*

A Jisas E Ere Luhesie Aalahuunge Aana Iini Ko Hesi Litei Ola

MATIU 13:18-23; LUK 8:11-15

¹³ Oto a Jisas ko dolosi aada uuri, "Uri omu ka'a saie ike aalahuunge ie? ?Mala uri omu ka'a saie ike aalahuunge ie, ha'alaa omu ke si saie ngaeta mo aalahuunge lo'u uri taa eena?

¹⁴ Mwane hai-hesi e hasie walana a God.

¹⁵ Tala nge mo lite ngeena kire teke i sulie e urihana mo iini nge kire rongoa taane mo wala. Ta'e e ka'a tewa na a Satan e lae mai, ko ta'aasie oto mo wala diana ngeena mwaanie manatada.

¹⁶ Na mo iini nge manatada e urihana mei mwakano hau-heue ngeena, kire rongoa walana God, na oto lau-leu kire ilenimwa'e haahie.

¹⁷ Ta'e e ka'a susu'imi diana ike mone i manatada, oto e sa'a ii'o tewa ike. Maholo si'oha'anga kei toolera wa taunge'inilada kei lae i tehula'ana mei wala ngeena, oto kire ko tolana mamalo oto mwaanie.

18 Nga mo iini lo'u manatada e urihana mei mwakano e honu aana walo kau-keu ngeena, kire rongoa no'one walana God,

19 ta'e kire ne'isae painesie mola mau-meuringe aana walumalau. Kire tolahi'e, na kire saeto'o aana mola to'o-to'onga, na kire ko saehanalie ta'ena nga ola. Oto mo wala diana ngeena kire ka'a pwito kohi, na kire ka'a hungu ike lo'u.

20 Ta'e mo iini lo'u, mo iini urihana mei mwakano diana ngeena, kire rongoa mo wala ngeena, oto kire lulu i sulii. Oto kire hungu diana oto eena, mo iini oolu aawala, na nga mo iini oono aawala, na nga mo iini tangalau."

!O Ke Ne'isae Diana

I Sulie Mo Aalahuunge!

LUK 8:16-18

21 Oto a Jisas ko he'i te'uri lo'u hunire, "?Uri nga iini kei toolea mai laite oto ko mumunie mola i hahana hulite wa ke pwaoha'inie nga nime haahie? !Ha'ike! Ta'e kei ne'i haada'i mola aana ta'au i lengi.

22 Na ta'ena nga mei ola mumunilana ko lae-lae, haata'inilana kei saronai lae taane mai haada'i aana leu matapwa. Na nga taa nge aaluhilana ko lae-lae, aelilana kei saronai lae taane mai haada'i huni leesie.

23 Mwaanie omu rorongoa aasie mola mo wala ienini, ta'e omu ke lo'o-lo'onga'i diana i sulii."

24 Oto a Jisas ko he'i te'uri lo'u hunire, "Hele ma'uta'a aana nga taa o ko rongoa, i sulie ta'a-ta'a totoho nge o ko totohoa nga iini aana, ingeie nge

a God kei he'i totoho'o lo'u aana, ta'e kei totoho'o oto lo'u liutaa.

²⁵ Aana ta'ena nga iini e mwa'e-mwa'e huni rongo i sulie mo ha'a-uusulinge ineu, nge sapeilana saenanaunge ni Lengi kei lae lo'u hunie. Ta'e a tei nge e ka'a mwa'e-mwa'e huni rongo i sulie mo ha'a-uusulinge ineu, nge ma'alana uri nga kele mei saenanaunge ni Lengi e to'o aana, ta'e ta'aasilana kei lae mola mwaanie."

²⁶ Oto a Jisas ko he'i unue lo'u uuri, "Aalahanga a God e urihana maholo mwane e hasie mo lite i laona hohola ingeie.

²⁷ Oto ma'alana e ka'a da lo'u nga mei ola ta'e ko ma'ahu mola aana rodo, wa e ta'ela'i i aatowaa, ta'e mo lite nge e hasi'i ngeena kire ko pwito mola maraani. A mwaena ka'a saie ike no'one e ue nge mo lite ngeena kire sai pwito urine.

²⁸ Mei ola ngeena, mwakano ni mola ko da mo lite ngeena ko pwito urine na kire ke hungu. Kire kei hola'i ure, oto ko he'i taka lo'u, na purine e taka mango kolu ko leesie oto ko to'o hue-huana eena.

²⁹ Oto maholo hue-huana ko repo oto, nge a mwaena ko si aehota tapali'i oto aana naihi ingeie eena, aana kire repo oto na e hule oto aana maholo huni'i."

³⁰ Oto a Jisas ko dolosi uuri, "?Nga taa ni kolu kei unu ha'amalaa Aalahanga God aana? ?Wa nga mei aalahuunge uri taa ni kolu kei unue huni ere luhesie?

³¹ E urihana kele litei ola oto mwai-mwei aana ai mastad. Ma'alana e mwai-mwei liutaa aana ahutana mo lite kolu ko hei-hesi'i,

³² ta'e maholo hasilana ko lae, oto ko pwito poi

na ko peine oto liutaa aana ta'ena nga ola i laona hohola. Ko peine ngeena, oto ko aatosara hailiu, nge ahutana manu kire ko meni lae mai tola niu'i aana."

³³ A Jisas e asuie mo laladonga hunge uurini huni ha'a-uusulie mwala aani i sulie walana a God. E asuie mo laladonga maliside hunie kire ke saenanau aana ahutana mo ne'isaenga nge kire sai rongo sai'i.

³⁴ E ere-ere ngeena aani aalahuunge hali'ite, ta'e maholo mo pwaarongoisuli kire ko ii'o maraada pe'ie a Jisas, nge e sai ere luhesie ahutana mo aalahuunge hunire.

A Jisas E Ere Aana Ooru

MATIU 8:23-27; LUK 8:22-25

³⁵ Oto i seulehi aana hai dingena, a Jisas ko te'uri hunie mo pwaarongoisuli ingeie, "Kolu ke aatoholo ka'u lo'u hunie raune aasi po'o ta'au."

³⁶ Oto kire lae mwaanie ruruhaa, na kire lai ta'e i laona iiola nge a Jisas e ii'o aana. Oto kire mani lae, na ngaeta mo iiola ko lae no'one pe'ire.

³⁷ E ka'a tewa ike lo'u na paineha'ana mawasi-dengi ko hite aada oto. Na aahe ko aehota aa'aro oto i laona iiola, hule aana ko kara'i honu oto aana aasi.

³⁸ Ta'e a Jisas e eno mola hai puri aana iiola, e pwaulunge aana ho uulunge aana ko ma'ahu. Oto mo pwaarongoisuli ingeie kire ko ha'alioa na kire ko te'uri, "?Ha'a-uusuli, ohe o ka'a aapwasu ike lo'u aana kolu ko kara'i mae oto ie?"

³⁹ Oto a Jisas e ta'e, ko ere aana ooru na aahe uuri, "!O ke rohu, na o ke hahuroto!" Oto ooru e rohu oto, na ko tolana hoolaa oto.

⁴⁰ Oto a Jisas ko te'uri hunie mo pwaaron-goisuli ingeie, “?E ue ni oto omu ko me'u urine? ?Ohe omu ka'a to'o aana ike lo'u nga mei hiiwalaimolinge?”

⁴¹ Ta'e kire ko tohungēi me'u, na kire ko ere hunire hailiu uuri, “?A tei mwane ni ie? ?Oto hule aana e ere aana ooru na aahe, na kire ko rongō oto hunie?”

5

A Jisas E Ha'a-uurie Mwane Nge Mo Li'oa Aaela Aana I Kerasa

MATIU 8:28-34; LUK 8:26-39

¹ A Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie kire lai aarapuu aana po'o ni eesi i Kalili po'o ta'au aana po'o ni henuē mo Kerasa.

² Na maholo a Jisas e siho mai mwaanie iiola, na ngaeta mwane ko maau oto mai mwaanie mo kilipwe'u. Mwane ngeena li'oa aaela aana,

³ na ii'onga ingeie oto mola i saana mo kilipwe'u. † Nga iini e sa'a hele aana, wa ke pwasue ma'alana aani walo wa aani iieli heu.

⁴ Mo maholo hunge pwasulana ae'aena na ki'ine ko lae oto, ta'e ko mousi'i mola. Na nga iini ke a'aila'a hunie ke ha'amanata'aa, na ha'ike lo'u.

⁵ Na oto tarau suli rodo na aatowaa, ingeie mola i sulie mo uuwo na mo kilipwe'u pe'i aawaranga na hunulana sapena mola aani ngedi.

---

† 5:3 5:3 Mo Jiu oto i na'o kire sai didie mo heu hunie mo kilipwe'u ikire, wa kire sai heitolinge'inie mo rae i laona mo hahale mala mo kilipwe'u ikire.

⁶ Na maholo e leesie a Jisas ue wau ha'atau, e huru mei i saana, na ko pouruuru oto i na'ona.

⁷⁻⁸ Oto a Jisas ko te'uri hunie, “!I'oe, li'oa aaela, o ke iisitaa mai mwaanie mwane ngeena!”

Oto a mwaena ko soi oto paine uuri, “!Ai Jisas, Kalena a God, iini e paine liutaa! ?Nga taa oto o kei esuie aaku? No ko eitanai'o aana satana God, o ke su'uri ha'aletehieu.”

⁹ Oto a Jisas ko dolosi aana uuri, “?Satamu a tei?”

A mwaena e aalamie oto ko te'uri, “Sataku a Hunge, aena aana emi hunge oto hiito'o i laona mwane ie.”

¹⁰ Na ko eitanaie oto a Jisas uri ke su'uri uusunge'inire mwaanie hanuena.

¹¹ Na ola mala e ro sinolai poo kire ko susude i lengine uuwo oto po'o wau.

¹² Oto mo li'oa aaela ngeena ko eitanaie a Jisas uuri, “O ke toli'aasi'emi ke lae i laona amaa ni poo ta'aune hunie emi ke ii'o aani.”

¹³ Maholo e toli'aasire, kire si iisitaa huni lai sili i laona mo poo. Oto amaa ni poo paine ngeena, kire mani loutaa pwau i aano i sulie uuwo, na kire ko lai pola tala oto aana mao'i hunie i eesi, na kire ko meni inu oto.

¹⁴ Oto mwala nge kire lio-lio i sulie mo poo ngeena kire tahi, na kire lai taroha'inie tataroha oto wau i laona huilume ikire na aana mo henue kali-kelie. Oto mwala kire huru hunie kire ke lai leesie nga taa e rau.

¹⁵ Maholo kire lae mai i saana Jisas, kire ko meni me'u aana kire ko leesie mwane nge mo li'oa aaela e hite-hite aana, e ii'o i aano, na e ho'o sala, na manatana e taha oto.

¹⁶ Na mo iini nge kire leesie nga taa e rau ngeena, kire unue oodoie mwala uri nga taa e rau aana mwane nge mo li'oa aaela e o'o'o aana, na aana mo poo.

¹⁷ Oto kire ko eitanaie mola a Jisas hunie ke lae oto mwaanie po'o ni henue ikire.

¹⁸ Oto maholo a Jisas ko ta'e i laona iiola, na mwane nge mo li'oa aaela e iisitaa mwaanie ngeena ko eitanaie a Jisas uri ke hakusie.

¹⁹ Ta'e a Jisas e ka'a toli'aasie ike. E unue mola hunie uuri, "O ke aaliho'i mola i saana uluhe i'oe na o ke ha'arongora aana walu ola diana nge a God e asui'i huni'o aana e tohungēi aamasi'o."

²⁰ Oto a mwaena e aaliho'i mola, na e laehie ahutana mo huilume aana po'o ni henue i Dekapolis pe'i taroha'inie mei ola paine ngeena a Jisas e asuie hunie. Na ahutana mwala kire ko si meni pangata'inie oto hiito'o.

A Jisas E Ha'a-uurie Hu'e Nge E Hele Aana To'oni Ingeie,

Na Pule Kalena A Jaeras

MATIU 9:18-26; LUK 8:40-56

²¹ Oto a Jisas e aatoholo aaliho'i lo'u aana iiola hunie po'o ni eesi ta'au. E si siho mola i reune aasi i leune, na mwala oto hunge kire loko oto mai kali-kelie.

²² Na aana maholona, ngaeta na'ohai mwane paine aana nume ni palo-palo, satana a Jaeras, e hule no'one. Maholo e leesie a Jisas, e pouruuru oto i na'ona,

²³ na ko eitanaie uuri, “Kele pule kaleku e eno oto hunie maenga. No ko eitanai'o hunie o ke lae mai hele aana hunie ke awaa na ke mauri.”

²⁴ Oto a Jisas e lae oto pe'ie, na mwala hunge kire ko lae i sulie oto pe'i uusule'inire hailiu.

²⁵ Na ngaeta keni i leune, apu raha-raha ko seunie oto hunie aawalai helisi mwana rue.†

²⁶ A keine ko lae oto i saana mwala kure-kure hunge, ta'e hunie uri ke awaa mola ha'ike. Na e waiagea tari-olanga ingeie aana e holi-holi talana, ta'e nga mei ola hunie ke to'o hoorana ha'ike, ko si peine mola.

²⁷ Maholo a keine e rongo tarohana a Jisas, oto e lae liu i purine mola i matolana mwala, na e kopi aana to'oni a Jisas.

²⁸ Aana e lo'onga'inie uuri, “Mala ne ke kopi mola aana to'oni ingeie, na ne kei awaa oto.”

²⁹ Na maholo a keine e kopi aana to'oni a Jisas, oto apu raha-raha ngeena e mango oto mwaanie aana maholona, na e hiinge'inie uri e awaa oto ta'ingelu.

³⁰ Na a Jisas, oto lau-leu e hiinge'inie maraana uri nanamanga ingeie e ha'a-uurie nga iini, oto e aali'u ko te'uri, “?A tei e kopi aana to'oni ineu?”

³¹ Oto mo pwaarongoisuli ingeie ko te'uri hunie, “!Lio ka'u! Ahutana mwala ko meni uusule'ini'o. ?Aana e ue nge o ko dolosie uri a tei e kopi aana to'oni i'oe?”

---

† 5:25 5:25 Ha'atolanga a Mosis e unue uri mo keni apu raha-raha nge aada urine kire mada'a i maana God, na kire ke su'uri kopi aana nga iini lo'u mwaanie kire ha'amada'aa iini kire kopi aana ngeena. Leesie Levitikas 15:25-33.

32 Ta'e a Jisas ko lio hailiu mola huni leesie uri a tei nge e kopi aana to'oni ingeie.

33 A keita'aa ko si tohungēi me'u oto na ko eriri i sulie e saie uri ingeie oto mei olana e rau aana. Oto e lae mai, ko pouruuru i na'ona a Jisas, na ko unue oodoie nga taa nge e rau aana.

34 Oto a Jisas ko te'uri hunie, "Kaleku, hii-walaimolinge i'oe e ha'a-uuri'o oto. O awaa oto mwaanie mei maelaa ngeena. Lae mola aani henuelamanga."

35 Na maholo a Jisas ko ere-ere ue urine, ngaeta mo iini kire lae mai uure mwaanie nume a Jaeras, kire ko te'uri hunie a Jaeras, "Kele pule i'oe e mae oto. O ke su'uri ha'aweoa lo'u a Ha'a-uusuli."

36 A Jisas e rongoa mola nga taa kire ko unue, ta'e e unue mola hunie a Jaeras uuri, "O ke su'uri tolahi'e, ta'e o ke hiiwalaimoli mola aaku."

37 Oto a Jisas e ka'a toli'aasie ike lo'u nga iini aaopa hunie ke lae pe'ie, ta'e a Pita mola hali'ite, na a Jemes, na a Jon aasine a Jemes.

38 Na maholo kire hule oto aana nume a Jaeras, na a Jisas ko leesie mwala hunge kire ko e'engo i leune na nga mo iini ko ngara-ngara na uulo-uulo oto paine.

39 Oto maholo a Jisas e sili hao i laona nume, ko te'uri hunire, "ʻ?E ue ni omu ko e'engo na omu ko ngara-ngara urine? Kele pule ie ka'a mae ike, ta'e ko ma'ahu mola."

40 Ta'e kire ko mwesi mola mwaanie, na kire ko ha'a-eero mola aana. Oto a Jisas e oohe aasire i sinaha, e si toolea aamana pulena na nikana, na

oolu pwaarongoisuli ingeie, kire ko si lae i laona duru nge a pulena e ii'o aana.

⁴¹⁻⁴² A pulena e hule oto aana aawalai helisi mwana rue, na a Jisas e hele i nimana, ko si te'uri hunie aana erenga ni Jiu, "Talitha, koum." Lo'onga'inge aana uuri, "Kele pule, no ko unue huni'o o ke ta'ela'i oto." Na oto lau-leu a pulena e ta'ela'i, ko lae hailiu oto. Oto maholo kire leesie urine, kire ko si tohungai pangata'i oto hiito'o.

⁴³ Ta'e a Jisas e si ere honosire uuri, "Omu ke su'uri ha'arongoa lo'u nga iini aana leune." Na ko he'i unue lo'u uuri, "Omu ke nii ngeulaa mola ana."

6

Mwala Ni Nasaret Ka'a Hiiwalaimoli Ike Aana Jisas

MATIU 13:53-58; LUK 4:16-30

¹ Oto a Jisas e uure mwaanie i leune, e si eeliho'i hunie huilume nge e paine ta'e aana, na mo pwaarongoisuli ingeie kire lae no'one pe'ie.

² Na maholo e hule aana Dinge Maa'i Mo Jiu, oto a Jisas ko aehota ha'a-uusuli lo'u i laona nume ni palo-palo. Na mwala hunge kire loko hunie kire ke pwaarongo i sulie mo ha'a-uusulinge ingeie. Oto maholo kire rongoa mo ha'a-uusulinge a Jisas, kire ko tohungai pangata'i na kire ko te'uri, "¡Ha'ike eena! ?Uri a mwane ngeena e saie ka'u walu ola ngeena uri taa? ?Na a tei ni e niie saenanaunge ngeena hunie? ?Na e to'o aana nanamanga huni esuie mo hu'i-hu'ite paine ngeena uri taa?"

³ Na lau-leu kire ko upwesie lo'u mola uuri, "Kolu meni saie mola uri ingeie mwane aadu-eedu mola ni ngeena. Nikana ka'u mola a Meri, na mo eesine kire mani hute ka'u mola a Jemes, na a Josep, na a Jiudas, na a Saemon. Mo eesine keni ka'u no'one mola i leu pe'ikolu." Oto kire ko si mola.

⁴⁻⁶ Oto a Jisas e pangata'i aena aana kire ka'a hiiwalaimoli ike aana, na ko te'uri hunire, "Ahutana mwala kire sai ha'ama'u taane aana nga propet. Ta'e mwala oto aana hanue ingeie na mo tekihanna na mo iini aana nume ingeie maraana ha'alaa kire sa'a ha'ama'u ike aana." Oto i leune e ka'a asuie ike nga mo hu'i-hu'ite hiito'o, ta'e e ha'a-uurie mola toota'i iini i leune aana mo iini ko mweri.

A Jisas E Uusunge'inie Aawalai Pwaarongoisuli Mwana Rue

Huni Taroha'inie Oonisaenga

MATIU 10:5-15; LUK 9:1-6

Oto a Jisas e laehie lo'u mo huilume hailiu, pe'i ha'a-uusulie mo iinoni.

⁷ E soie mai aawalai pwaarongoisuli mwana rue ingeie, oto e uusunge'inire hailiu, to'o ro mwane aani henue. Na e niie nanamanga e saka hunire hunie kire ke oohe aasie ahutana mo li'oa aaela.

⁸⁻⁹ Na ko hatonga'i hunire uuri, "Omu ke su'uri toolea nga mo ola pe'i'omu aana laenga i'omu ienini, ma'alana nga mei ngeulaa, wa nga mwa'i, wa nga mei to'oha, wa ruana nga to'oni, na su'uri lo'u. Ta'e apa'a na ho'oahaahi'ae nge omu ko lae-lae aani mola hali'ite.

10 “Oto ta'ena nga nume omu ko lai sili aana, aana ta'ena nga hanue, omu ke ii'o ka'u i leune lai hule aana omu kei lae mwaanie hanuena.

11 Mala uri nga hanue omu ko lai aarapuu aana na mwala ka'a soi koni'omu, wa kire ke sare rongo huni'omu, nge omu ke lae mwaanie hanuena, na omu ke tataa'inie mo wasa-wasa mwaanie ae'aemiu, domana uri nga ha'apasunge hunire uri a God kei ha'aloire.”

12 Oto mo pwaarongoisuli kire ko lae oto i taroha'inie oodoie mwala uri kire ke oonisa'e na aali'u oto mwaanie mo ooraha'aa ikire.

13 Na kire oohe aasie mo li'oa aaela hunge, na kire suuhie mo mae-maea'a aani rumu na kire ha'a-uurire oto.

A Herod E Horo Maesie

A Jon Loto Maa'i

MATIU 14:1-12; LUK 9:7-9

14 Oto a Herod Antipas Inemaui e rongoa tataroha aana a Jisas aena aana tataroha aana ko taro hailiu. Ngaeta mwala ko unue uuri, “A Jon Loto Maa'i ni oto e mauri lo'u ie, ka'u e to'o aana nanamanga huni esuie mo hu'i-hu'ite urine.”

15 Ngaeta mo iini ko unue lo'u uuri, “A Elaeja oto ni ngeena.”

Ngaeta mo iini lo'u kire ko unue uuri, “Ingeie ngaeta propet mala mo iini oto i na'o ni ngeena.”

16 Oto a Herod e rongoa tataroha aana, ko si te'uri, “A Jon Loto Maa'i nge nou lama mousie ka'u pwaune ni ngeena, ta'e e mauri lo'u.”

17 A Herod oto maraana nge e unue hunie mo ramo ingeie uri kire ke pwasue a Jon Loto Maa'i na kire ke ne'ie i laona nume ni ho'o. E te'urine

aena aana a Jon e ere aana Herod haahie e to'o aana a Herodias, hu'e a Pilip mwane aasine,

¹⁸ aana a Jon e ere uuri hunie, "O waelie oto ha'atolanga aana o to'o aana hu'e mwane aasimu."

¹⁹ Oto aena ngeena a Herodias e saewasulie a Jon, na e sare horo maesie oto. Ta'e e aasa

²⁰ i sulie a Herod e ma'ute'inie a Jon, aena aana e saie uri a Jon mwane oodota'i na mwane maa'i. Oto a Herod e kineta'inie a Jon i laona nume ni ho'o, na e rorongongonie. Maholo ko rongoa walana a Jon, manatana e rodohono mola ta'e ma'alana e urine ko sare rongongon mola hunie.

²¹ Oto lae-lae a Herodias e si lio oodoie tala huni horo'ie a Jon Loto Maa'i, na e lae oto uuri. E hule aana maholo ni aamasito'o aana dinge a Herod e hute, oto e asuie ngauhe paine huni ngeu pe'ie mo mwane paine aana aalahanga, na mo na'ohai ramo aana mae ingeie, na ahutana oto mo aalaha haahie po'o ni henuie i Kalili.

²² Oto keni haalu kalena Herodias e lae mai mao nada, na e tohungie to'ohie manatana a Herod na mo mwane paine. Oto a Herod Inemaui ko te'uri hunie a keine, "?Nga taa o ko saeto'o aana? Sukaa mola aaku na nou sai niie mola huni'o."

²³ Na ko he'i heiholota'i lo'u hunie uuri, "Nou sai niie mola nga taa o kei sukaa ma'alana nga mei ola oto paine mala nga aapa aana aalahanga ineu."

²⁴ Oto a keine e iisitaa i sinaha, ko si dolosi aana a nikana uuri, "?Nga taa nge ne kei sukaa?"

Oto a nikana ko te'uri hunie, "O ke sukaa pwaune a Jon Loto Maa'i."

²⁵ Oto a keine ko huru oto lau-leu i saana inemauro, na ko te'uri hunie, "Nou saeto'o aana o ke niie oto mai pwaune a Jon Loto Maa'i hunie i laona nga nime."

²⁶ A inemauro ko tohungai saehuu oto hiito'o. Ta'e aana e haiholota'i i na'ona mo mwane paine nge ko ngeu pe'ie, oto e ka'a sare unue ha'ike aana nga taa a keine e sukaa.

²⁷ Oto a inemauro e uusinge'inie mola lau-leu ngaeta ramo hunie ke lai toolea pwaune a Jon. Oto ramo ngeena e lae i laona nume ni ho'o, na e lama mousie oto pwaune a Jon.

²⁸ Oto e ne'ie i laona nime, e si toolea, ko lai niie hunie a keine. Oto a keine e toolea, ko lai niie hunie a nikana.

²⁹ Oto maholo mo pwaarongoisuli a Jon kire rongoa nga taa e raune, oto kire lai toolea rae aana a Jon, kire si lai heitoline'inie.

A Jisas E Ha'angaue

E Lime Sinolai Mwane

MATIU 14:13-21; LUK 9:10-17; JON 6:1-14

³⁰ Oto mo hurula'aa kire mani ooli mei saana Jisas, na kire ko ha'arongoa aana walu ola kire asui'i, na ha'a-uusulinge kire asuie hunie mwala e lae uri taa.

³¹ Ta'e mwala hunge kire ko talei lae hailiu mola wau na mai, oto hule aana nga maholo huni ngeu ikire na ha'ike lo'u. Oto a Jisas ko te'uri hunire, "Kolu ke lae ka'u aana nga leu mwala ha'ike aana hunie kolu ke mamalo nga kele maholo o'oru'e."

³² Oto kire si lae maraada aana iiola takoie leu nga mo iinoni ha'ike aana.

³³ Ta'e mwala hunge kire leesie mola kire ko lae ngeena, na kire saire mola. Oto mwala ngeena kire uure mola mwaanie mo huilume ikire, na kire huru i sulie tala takoie leu a Jisas ko lae hunie. Na kire ko hola'i hule mola ta'au i na'ona a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie.

³⁴ Oto maholo a Jisas e siho mai oone mwaanie iiola, na ko leesie mwala hunge e loko, ko si aamasire aana kire lio si'oha'a mala amaa ni sipu nge nga iini huni lio i suli'i ha'ike. Oto e aehota huni ha'a-uusulire aana mo ne'isaenga hunge.

³⁵ Oto maholo kara'inie sato kei suu, mo pwaarongoisuli ingeie kire lae mai saana, oto kire ko te'uri hunie, "Ko seulehi oto na ikolu i laona hanuesala ni ie.

³⁶ Oto o ke uusunge'inie mwala ngeena hunie kire ke lae aana mo henue hailiu huni holi ngeulaa ada."

³⁷ Oto a Jisas ko aalamire uuri, "T'omu, omu ke nii ngeulaa mola ada."

Oto kire ko he'i te'uri lo'u hunie, "!Ha'ike eena! Holitana nga mwane hunie walu waro-warō ka'a adona ike lokotaa paine ngeena kire kei oa ho ngeulaa nga iini. ?Uri o saeto'o aana emi ke waeta'inie mei to'oha oto paine urine aani ngeulaa hunire?"

³⁸ Oto a Jisas ko he'i dolosi lo'u aada uuri, "? E nite ho bred omu to'o aani? Omu lae ka'u i leesi'i."

Oto kire lae, na maholo kire lio oodoi'i, oto kire ko lae mai unue uuri, "Melu to'o aana mola e lime aata ho bred na e ro kele ho ii'e."

³⁹ Oto a Jisas ko unue hunie mo pwaarongoisuli ingeie uri kire ke oopaa mwala hunie kire ke ii'o aani pulitaa i laona hahalisi.

⁴⁰ Oto mwalana kire ii'o tatalaa'i i aano aani pulitaa. Ngaeta mo pulitaa kire hule aana tangalau na ngaeta mo iini kire hule aana e lime aawala.

⁴¹ Oto a Jisas e hele aana lime ho bred ngeena na e ro ho ii'e, oto ko si lio i lengi, na ko paalahea a God. Oto e nisie mo ho bred ngeena, ko si nii'i hunie mo pwaarongoisuli ingeie hunie kire ke ha'a-adoa mwala aani. Na e te'urine no'one aana e ro ho ii'e hunie ahutada mango.

⁴² Oto ahutana mwala kire mani ngeu pote,

⁴³ na i purine kire ngau mango, mo pwaarongoisuli ko si ha'ahonue aawalai lu'e mwana rue aana mo ooretai ngeulaa.

⁴⁴ Oto iidumilana mo mwane hali'ite nge ha'angaulada e lae, e hule aana e lime sinolai mwane.

A Jisas E Lae I Kolune Aasi

MATIU 14:22-23; JON 6:15-21

⁴⁵ Na oto mola lau-leu no'one aana maholona, a Jisas e unue hunie mo pwaarongoisuli ingeie uri kire ke ta'e i laona iiola na kire ke hola'i lae i na'o loosie aana po'o ni eesi po'o ta'au hatarie huilume i Betsaeda. Oto ingeie maraana ko oore ue i puri huni uusunge'inie mwala aaliho'i takoie mo henue ikire.

⁴⁶ I purine e uusunge'inie mwala takoie mo henue ikire, nge e si hanetaa maraana ta'au i lengine uuwo huni aarenga'i.

⁴⁷ Maholo na ko seulehi rorodo'a oto, mo pwaarongoisuli ikire mola ue wau i denumana aasi aana iiola, na a Jisas mola maraana ta'au i lengine uuwo.

⁴⁸ Na e leesie mo pwaarongoisuli ingeie kire ko tohungai ha'aweora oto hiito'o huni hotela'inie iiola suehie ooru. Oto maholo na ko hatari dengi oto, a Jisas ko lae oto mai saada, na ko lae mola mai kolune aasi, ko ne'isae huni liu mola mai kara'inire.

⁴⁹ Ta'e maholo kire leesie ko lae mai kolune aasi, oto kire ko lo'onga'i uri nga aakalo, na kire ko meni aawara oto paine.

⁵⁰ Kire ko tohungai me'u oto hiito'o aana maholo kire leesie. Ta'e a Jisas ko tolana ere oto wau pe'ire uuri, "Saemiu ke hahuroto. Ineu taane mola ni ie. Mwaanie omu me'u-me'u."

⁵¹ Na ko lai hane oto wau i laona iiola. Oto maholona ooru ko tolana aapwana'i oto. Oto mo pwaarongoisuli ko tohungai pangata'i oto hiito'o,

⁵² aena aana kire ka'a lio saie ike ne'isaenga aana hu'i-hu'ite nge a Jisas e si esuie aana mo ngeulaa ngeena, aana manatada e ka'a taha ue.

A Jisas E Ha'a-uurie

Mo Mae-maea'a I Kenesaret

MATIU 14:34-36

⁵³ Maholo kire aatoholo hunie po'o ni eesi po'o wau, oto kire aarapuu aana po'o ni henue i Kenesaret, na kire pwasue iiola ikire oto i leune.

⁵⁴ Maholo kire siho mola mai mwaanie iiola, na ahutana mwala ko meni lio saie oto a Jisas.

⁵⁵ Oto kire ko huru heiliu oto i laona mo huilume aana po'o ni henuena, na kire ko toolea

oto mai mo mae-maea'a aana mo hulite ikire takoie mo leu nge kire ko rongoa a Jisas e ii'o aani.

⁵⁶ Na ahutana mo leu nge a Jisas ko lae aani mala mo henue paine wa mo huilume wa ngaeta mo leu lo'u, mwala kire ko ha'a-enohie mo mae-maea'a i laona mo amaa aana mo henue huni maa'oohie. Oto kire ko eitanaie uri hunie kire ke kopi mola aana ta'ena nga leu aana to'oni ingeie. Na ahutana mo iini kire kopi aana, kire awaa oto.

7

Lulu I Sulilana Jisas E Roro'a Liutaa Aana Mo Ha'atolanga

Mo Weuwaka

¹ Oto ngaeta mo Parise na mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis kire uure mwaanie i Jerusalem huni lae mai saana a Jisas.

² Na aana maholona kire ko leesie uri mo pwaarongoisuli a Jisas kire ka'a hodalie ki'ide i sulie taungei hoda-ki'inge nge mo Parise kire saeto'o aana mo iinoni ke hele i sulie i na'ona ngaunge.

³ Mo Parise na ahutana oto mo Jiu, kire ko lulu i sulie ha'atolanga ngeena uure oto wau aana mo weuwada, nge kire sa'a ngau na kire ka'a asuie taungei hoda-ki'inge kire unue e diana.

⁴ Aana maholo kire ko lae mai uure mwaanie uusi'e, kire sa'a sare ngau ike ue na kire ka'a hodalie ki'ide. Na mo ha'atolanga hunge kire ko lulu i suli'i uure oto wau aana mo weuwada i sulie hoda-olanga aana mo kuki, na mo nime, na

mo iini huni hoda-hoda ola, na mo taetahe huni ngeu-ngeu i lengini.

⁵ Oto mo Parise na mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga kire ko dolosi aana a Jisas uuri, “? Aana e ue ni mo pwaarongoisuli i'oe kire ka'a lulu i sulie ike ha'atolanga mo weuwaka kire ha'a-uuresie? Lio ka'u, kire ko ngeu mola na kire ka'a hola'i hodalie ki'ide, na urine kire mada'a i maana God.”

⁶ Oto a Jisas ko aalamire uuri, “Walana a God nge a Aesaea e uusue i sulio'omu e to'ohuu oto. I'omu mwala omu ko lupwe'i deu-deu mola oto mala e uusue. Aana a God e unue uuri, *Mwala ie kire ko ha'ama'u eeku mola aana ngidude, ta'e manatada e ha'atau hiito'o mola mwaanieu.*

⁷ *Mwala ngeena kire ka'a palo-paloau ike to'ohuu. Kire ko esuie mola mo ha'atolanga ikire maraada, na kire ko ha'a-uusulie mwala huni lulu i sulio'i. Oto kire ko si unue uri mo ha'atolanga ineu eeni, ta'e ha'ike.”* *Aesaea 29:13*

⁸ Oto a Jisas ko he'i te'uri lo'u hunire, “Omu toli'aasie mo Ha'atolanga a God, oto omu ko si lulu i sulie mola mo ha'a-uusulinge ni iinoni.

⁹ Omu tohungei saenanau liutaa mola huni lae mwaanie mo Ha'atolanga a God, hunie omu ke lulu i sulie mo ha'atolanga i'omu maraamiu.

¹⁰ Omu saie ka'u a Mosis e unue uuri, *O ke ha'ama'u aana aamamu na nikemu.* *Eksodas 20:12* Na e he'i unue lo'u uuri, *Nga iini nge kei ere aelasie aamana wa nikana, nge horo'ilana kei lae.* *Eksodas 21:17*

¹¹ Ta'e i'omu, omu ko ha'a-uusuli mola uri mala nga iini ko to'o aana nga mei ola diana nge e sai

niie huni pe'ie aamana na nikana, ta'e ko unue uuri, 'Mei ola ngeena nou niie oto hunie a God,'

¹² urine ke su'uri ha'ama'u lo'u aana aamana na nikana pe'ie niilana mei olana hunire.

¹³ Oto aana omu ko lae mola i sulie mo ha'a-uusulinge mo weuwemiu, nge e haata'inie uri omu ko mwakata'inie mola walana a God. Na mo ola oto hunge urine omu ko esui'i oto."

Ngaulaa E Sa'a Ha'amada'aa Ike Mauriha'ana Iinoni,

Ta'e Ooraha'aa Ha'ala
MATIU 15:10-20

¹⁴ Oto a Jisas e he'i soie lo'u mwala i saana na ko te'uri hunire, "Omu ke pwaarongo diana aana nga taa ne kei unue hunie omu ke sai diana aana.

¹⁵ Mo ngeulaa nge iinoni ko ngeu'i kire ka'a ha'amada'aa ike iionine i maana God, ta'e mo wala nge ko iisitaa mwaanie ngidune ni ko ha'amada'aa."†

¹⁷ Oto maholo e lae mwaanie mwala na ko lai sili oto i nume, nge mo pwaarongoisuli ingeie kire ko si dolosie aalahuunge ngeena aana.

¹⁸ Oto a Jisas ko te'uri hunire, "!'I'omu na pwaumi e aaela no'one mola mala mwala ngeena! ?Uri omu ka'a lio saie ike no'one? Mei ngeulaa nge ko lai sili i laona ngidune iinoni, mo ola ngeena ka'a ha'amada'aa ike iinoni,

¹⁹ i sulie kire ka'a lae ike i laona manatana, ta'e kire lae tara'asi mola hao i laona oopwana. Oto ko si iisitaa lo'u mola mwaanie sapena." (Maholo

---

† **7:15** 7:15 Ngaeta mo uusu-uusu i na'o aana erenga ni Krik kire sapeie lo'u tatala 16 uuri, "Mala omu ko to'o aalingemiu huni rongo, omu ke rongo."

a Jisas e ere urine e haata'inie uri ahutana mo ola ngau-ngeu kire mani rere'a mola i maana God.)

²⁰ Oto ko he'i te'uri lo'u, "Ta'e ne'isaenga aela iinoni ha'alaa e sai ha'amada'aa iinoni i maana God.

²¹ Aena aana mo ne'isaenga aela ko meni uure oto mai mwaanie saena iinoni. Mo ne'isaenga mala masinge, pelinge, horonga, aeni-olanga,

²² saehanalinge, tata'alanga, eeronga, dau-olanga ta'ewau, heota'inge, ere-aelasilana ngaeta iinoni, tooha'inge, na pu'onga.

²³ Ahutana walu ola ienini, ikire i saena iinoni. Kire ko iisitaa, nge kire sai ha'amada'aa iinoni."

Keni Ni Pu'o E Hiiwalaimoli

Aana Jisas

MATIU 15:21-28

²⁴ Oto a Jisas na mo pwaarongoisuli kire uure i leune, kire ko lae lo'u weu hunie hanue ni pu'o i Taea, na ngaeta mwala i leune kire tolakonire i nume ikire. A Jisas e sere'inie uri mwala aaopa ke saie ingeie i leune, ta'e e aasa oto huni mumuni.

²⁵ Na ngaeta hu'e, li'oa aela e hite aana kele pule ingeie, ingeie no'one i leune. Oto maholo e rongoa uri a Jisas e hule, oto ko tolana lae oto mai pouruuru i na'ona.

²⁶ A hu'ena, ingeie nga hu'e ni Jiu ha'ike, ta'e e hute aana po'o ni henue i Ponisia i laona aalahanga i Siria. Na e lae mai ngarasie a Jisas hunie ke ta'aasie li'oa aela mwaanie kele pule ingeie.

²⁷ Ta'e a Jisas ko ere ni aalahuunge mola i sulie mo Jiu na mo pu'o hunie uuri, "Toli'aasie ka'u

mo mwela kire ke hola'i ngeu, hunie kire ke pote. Aana e ka'a diana ike huni aasie mola mo ngeulaa mo mwela ana mo usu."

²⁸ Oto a hu'ena ko aalamie lo'u a Jisas, ko te'uri, "E to'ohuu oto aalaha ineu. Ta'e ma'alana mo usu na kire sai ngaa mola mo eehuhu'ei ngeulaa nge ko teke mwaanie taetahe mo mwela."

²⁹ Oto a Jisas ko te'uri hunie, "Aena aana o ko ere kohi urine, ta'ela'i na o ke lae oto ta'i nume i'oe. Li'oa aaela ngeena e lae oto mwaanie pule i'oe."

³⁰ Na maholo a hu'ena e ooli weu i nume ingeie, na ko leesie a kalena e eno i lengine hulite ingeie, na li'oa aaela ngeena e tahi to'ohuu oto mwaanie.

A Jisas E Ha'a-uurie

Mwane E Pungu

³¹ Oto a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie kire uure mwaanie po'o ni henue i Taea, kire si lae i liu i Saedon, oto kire si lai hule aana aasi weu i Kalili hatarie po'o ni henue i Dekapolis.

³² Oto ngaeta mwala kire toolea mai nga mwane e pungu na e ka'a sai ere kohi ike no'one i saana a Jisas. Na kire ko eitanaie uri ke ha'a-uurie.

³³ Oto a Jisas e toolea a mwaena mwaanie mwala, e si ne'ie ri'i-ri'ine i laona e ro aalin-gana mwaena. Na e ngisuhie ri'i-ri'ine, oto ko toonga'inie aana meana a mwaena.

³⁴ Oto e lio ta'i lengi, na ko mango paine mala iinoni ko saehuu, na ko te'uri hunie a mwaena aana erenga ni Jiu, "¡Epata!" Lo'onga'inge aana uuri, "O ke taha oto."

³⁵ Na oto mola aana maholona, aalingana a mwaena ko tolana taha oto, na meana e kohi oto no'one, na ko ere kohi oto lo'u.

³⁶ Oto a Jisas e ere honosire mwaanie kire ha'arongoa nga iini. Ta'e ma'alana e uure honosire ka'u urine, kire ko si laenga'inie mola hailiu.

³⁷ Na ahutana mwala nge kire rongoa tataroha ngeena, kire ko tohungēi pangata'i oto hiito'o, na kire ko ere uuri, “!Ha'ike eena! !Ahutana mo ola a mwane ngeena ko esui'i kire tohungēi kohi oto liutaa! E asuie mo pungu kire ko rorongo oto, na mo pweu kire manata lo'u.”

8

A Jisas E Ha'angaue

Hai Sinolai Mwane MATIU 15:32-39

¹ Oto aana ngaeta mo dinge lo'u, na mwala hunge ko he'i loko lo'u mei saana Jisas. Na lae-lae kire ngau mangoa oto mo ngeulaa ikire. Oto a Jisas ko soie mai mo pwaarongoisuli ingeie i saana, ko ere uuri hunire,

² “No ko tohungēi aamasie mwala ienini, aena aana kire ko ii'o oto pe'ikolu hunie e oolu hei dinge na kire ka'a to'o aana oto nga mei ngeulaa.

³ Nou ka'a sare uusunge'i eeliho'i ike aada mwaakule mwaanie kire maehunu mola i sulie tala, aena aana ngaeta mo iini aada kire uure ha'atau.”

⁴ Oto mo pwaarongoisuli ko dolosi aana uuri, “?Oto kolu kei deu oodoie ka'u mei ngeulaa

malisine mwala hunge uurini i tei, na ikolu i laona hanuesala?"

⁵ Oto a Jisas ko dolosi lo'u aada uuri, "E nite ho bred ni omu to'o aani?"

Oto kire ko unue, "E hiu mola."

⁶ Oto a Jisas ko unue hunie mwala uri kire ke ii'o i aano. Na e hele aana e hiu ho bred ngeena, oto ko paalahea God, na ko nisi'i. Oto ko nii'i hunie mo pwaarongoisuli ingeie hunie kire ke ha'a-adoa mwala aani.

⁷ Na kire to'o aana nga mo kele ho ii'e no'one. Oto a Jisas e paalahea God haahi'i lo'u, ko si nii'i hunie mo pwaarongoisuli hunie kire ke ha'a-adoa mwala lo'u eeni.

⁸ Oto ahutana mwala kire mani ngeu pote, na i purine kire ngau mango, mo pwaarongoisuli ko si ha'ahonue e hiu lu'e aana mo ooretai ngeulaa.

⁹ Na iidumilana mo mwane nge kire ngau aana maholona e hule aana e hai sinolai mwane. Oto a Jisas e uusunge'i eeliho'i aada,

¹⁰ e si lae ta'e pe'ie mo pwaarongoisuli ingeie i laona iiola, na kire ko lae oto hunie po'o ni henu e i Dalmanuta.

Mo Parise Kire Sukaa

Nga Hu'i-hu'ite

MATIU 16:1-4

¹¹ Ngaeta mo Parise kire lae mai saana a Jisas, oto kire ko aehota dodolosi ola oto aana, aena aana kire ko sare lupwe'i oohongie mola a Jisas aana kire lo'onga'inie uri e ka'a uure ike mwaanie a God. Oto kire ko unue uri ke asuie nga hu'i-hu'ite hunie kire ke leesie.

¹² Ta'e a Jisas ko si aawasirahe mola na ko te'uri, “!Ha'ike eena! ?E ue ni i'omu mwala aana maholo ienini, oto tarau omu ko sare leesie nga hu'i-hu'ite? !No ko unue oto huni'omu uri nga ta'a-ta'a mei ola urine haata'inilana e sa'a lae ike huni'omu!”

¹³ Oto a Jisas e lae mola mwaanire, ko si lae wau i ta'e i laona iiola, na ko aatoholo oto lo'u pe'ie mo pwaarongoisuli takoie po'o ni eesi po'o ta'au.

A Jisas E Ere Honosie

Ha'a-uusulinge Mo Parise

MATIU 16:5-12

¹⁴ Na aana maholona, mo pwaarongoisuli kire si saie uri kire pulongo huni tola bred ada, na ta'a-ta'a ho bred mola kire to'o aana i laona iiola.

¹⁵ Na a Jisas ko ha'apasulire uuri, “Omu ke lio talamiu mwaanie iis mo Parise, na iis a Herod Inemaui.”

¹⁶ Oto mo pwaarongoisuli ko lae pe'i ere hailiu i matolada maraada uuri, “Ohe ko ere urine i sulie kolu ka'a tola bred ike pe'ikolu.”

¹⁷ A Jisas e saie mone ne'isaenga ikire, oto ko dolosi aada uuri, “?E ue ni omu ko tolahi'e hiito'o aana uri omu ka'a tola bred ike pe'i'omu? ?Ohe omu ka'a lo'onga'i saie ike ue, wa omu ke lio saie? ?E ue ni saemiu e rorodo'a urine?”

¹⁸ ?Omu to'o maamiu ka'u taane, na e ue omu ka'a sai lio sai ola? ?Omu to'o aalingemiu no'one, na e ue omu ka'a sai rongo sai ola? ?Ohe omu pulongosie oto,

¹⁹ maholo nou nisie e lime kele ho bred hunie e lime sinolai mwane? ?E nite lu'e nge omu onime'ini'i kire honu aana mo ooretai ngeulaa?”

Oto kire ko unue uuri, “Aawala mwana rue.”

²⁰ Oto a Jisas ko dolosi lo'u aada uuri, “?Na maholo nou nisie e hiu kele ho bred hunie e hai sinolai mwane, e nite lu'e nge omu ha'ahonu'i aana mo ooretai ngeulaa?”

Oto kire ko aalamie uuri, “E hiu.”

²¹ Oto a Jisas ko te'uri lo'u hunire, “?Na e ue omu ka'a sai lio sai'i?”

A Jisas E Ha'a-uurie Mwane

Maana E Ulu I Betsaeda

²² Oto maholo kire lae mai hule aana huilume i Betsaeda, ngaeta mwala kire toolea mai saana a Jisas nga mwane maana e ulu, na kire ko eitanaie uri ke hele i sapena.

²³ A Jisas e hele i ki'ine mwane e ulu ngeena, oto ko toolea ta'au mwaanie huilume. Oto e ngisuhie maana a mwaena, na e hele i pweune aana nimana, ko si dolosi aana uuri, “?E ue? ?O sai leesie taane oto nga mei ola?”

²⁴ Oto a mwaena e lio i lengi na ko te'uri, “Iau, no ko leesie oto mwala, ta'e kire lio mala mo ei ko wale hailiu.”

²⁵ Oto a Jisas ko he'i hele lo'u weu i maana mwaena. Oto a mwaena ko si lio hahuroto, na maana e kohi oto, na ko lio diana aana ahutana walu ola.

²⁶ Oto a Jisas ko si unue mola hunie uuri, “O ke su'uri lae lo'u i laona huilume waune, ta'e o ke oodo mola hunie nume i'oe.”

A Pita E Unu Tahanga'inie

Uri A Jisas Ingeie A Kraes

MATIU 16:13-23; LUK 9:18-22

27 Oto a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie kire ko lae lo'u hunie mo henue kali-kelie huilume paine i Sisaria Pilipae. Na maholo kire ko lae ngeena, a Jisas ko dolosi aada uuri, “?Ha'alaa mwala ko unu-unue uri ineu a tei?”

28 Oto kire ko aalamie uuri, “Ngaeta mo iini ko unu-unue uri i'oe a Jon Loto Maa'i e mauri eeliho'i. Na nga mo iini ko unu-unue uri i'oe a Propet Elaeja. Na ngaeta mo iini lo'u ko unu-unue uri i'oe nga iini hikana mo propet oto i na'o.”

29 Oto a Jisas ko he'i dolosi aada uuri, “?Oto e ue aana i'omu? ?Ha'alaa omu ko unu-unue uri ineu a tei?”

Oto a Pita ko aalamie uuri, “T'oe oto a Kraes, a Ha'a-uuri nge a God e haiholota'inie kei lae mai.”

30 Oto a Jisas ko ere honosire mwaanie kire ha'arongoa lo'u nga iini aana uri ingeie a tei.

31 Na e aehota oto huni ha'a-uusulire uuri, “Ineu, a Kale Ni Iinoni, mo ola hunge ne kei sapesalu eeni. Mo rato ni mwane, na mo na'ohai pris, na mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis, kire kei leledieu, na hule aana kire kei horo maesieu oto. Ta'e aana oolune nga hai dinge, ne kei ta'ela'i eeliho'i lo'u.”

32 E tohungēi unu haada'i aana leune oto urine hunire. Oto a Pita e kele toolea wau mwaanire, na ko ere honosie leune mwaanie.

33 Ta'e a Jisas e to'omaaie ngaeta mo pwaaron-goisuli, ko si ere aana a Pita, ko te'uri, “!Tahi mwaanieu, Satan! O ka'a saie ike ne'isaenga a God, ta'e o ko ere mola i sulie lio-lionga mo iinoni.”

*Mo Iini Ko Mwa'e-mwa'e Huni Sapesalu I
Tehula'ana Jisas Ha'alaa Kire Sai Lulu I Sulie*

MATIU 16:13-23; LUK 9:18-22

³⁴ Oto a Jisas e soie mai mwala hunge na mo pwaarongoisuli ingeie i saana, ko si te'uri hunire, "Mala uri nga iini ko sare lulu i sulieu, nge ke pulongosie walu ola e sae haahi'i, na ke lulu i sulieu, ma'alana ke sapesalu i tehula'aku, hule aana maenga i lengine po'u-po'u. Iini nge ko aanga'inie po'u-po'u ingeie urine, ha'alaa e sai lulu i sulieu.

³⁵ Aana ta'ena nga iini nge ko sare kineta'inie mola mauriha'ana, nge kei deu tekela'inie oto. Ta'e iini nge ko deu tekela'inie mauriha'ana i tehula'aku na haahie Tataroha Diana ineu, nge kei ha'a-uurie.

³⁶ ?Ha'alaa nga mei taa diana nge iinoni kei terie aana kei to'o aana oto ahutana mo to'o-to'onga aana walumalau ie, na ko deu tekela'inie mola mauriha'ana oto i tehula'ani?

³⁷ ?Oto uri to'o-to'olana kei pe'ie aana maholona? !Ha'ike oto oo'oo! Nga mei ola hunie ke niie huni tola aaliho'i aana mauriha'ana, ha'ike lo'u.

³⁸ Mwala aana maholo ienini kire ko talei deu ta'e wau oto mola, aana kire ka'a kineta'inire ike lo'u mala mo iinoni a God. Oto mala uri nga iini ko masa huni unu tahanga'ineu na mo ha'a-uusulinge ineu i matolana mwala ni ooraha'aa ienini, nge ineu no'one ne kei masa huni unu tahanga'inie aana maholo ne kei lae mai pe'ie mo ensel maa'i aana manikuluha'ana a Mama'a."

*A Jisas E Haata'inie Manikulu'anga Ingeie
MATIU 17:1-13; LUK 9:28-36*

¹ Na a Jisas e he'i te'uri lo'u hunire, “To'ohuu no ko unue oto huni'omu uri ngaeta mo iini hikemiu mwala nge omu uure ngeena, omu kei saronai leesie Aalahanga a God kei lae mai, omu ke si mae.”

² Purine oono hai dinge e mango, a Jisas e toolea a Pita na Jemes na Jon pe'ie, na e na'oda ta'au takoie toloi henue paine hunie kire ke ii'o maraada. Ta'i lengi i leune, oto sapena Jisas ko hei-oolisi oto mola i na'oda,

³ na mo to'oni ingeie ko wana-wana, na kire ko rere'a oto hiito'o, liutaa aana ta'ena nga iini mei aano e sai hoda rere'a aani.

⁴ Oto mola aana maholona a Mosis na Elaeja ko tolana maau na kirerue ko ere oto pe'ie a Jisas.

⁵ Oto a Pita ko te'uri hunie a Jisas, “Ha'a-uusuli e tohungai diana aana i'emeelu oto i leu. Melu kei esuie oto nga oolu aapa-aapa—nga iini nemue, nga iini nana Mosis, na nga iini nana Elaeja.”

⁶ A Pita ko ere tatakalo urine, aena aana kiraelu ko tohungai me'u oto, hule aana e ka'a saie nga taa ko unue.

⁷ Oto mola aana maholona, mei uuru e lae oto mai haahire, na mei wala e uure mai mwaanie mei uuru ngeena ko te'uri, “Tohungai kaleku oto ienini. Omu ke rongo hunie.”

⁸ Oto kire ko tolana lio hailiu ta'e kire ka'a leesie ike nga iini lo'u pe'ire, ta'e a Jisas hali'ite mola pe'ire.

⁹ Oto maholo kire ko siho toli oto mai mwaanie toloi henue ngeena, a Jisas ko si unue hunire

uuri, “Mwaanie omu unu-unue nga taa omu leesie oodoie nga iini, lai hule aana maholo ineu a Kale Ni Iinoni ne kei ta'ela'i mwaanie maenga.”

¹⁰ Oto kiraelu ko tola i sulie oto nga taa e unue, ta'e kiraelu ko heitalenga'inie taane i matoladaelu uuri, “?Nga taa ni lo'onga'inge aana ta'ela'inge mwaanie maenga ienini?”

¹¹ Na kire ko dolosi aana Jisas uuri, “?E ue ka'u mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis kire unue uri a Elaeja kei hola'i lae mai i na'ona a Kraes?”

¹² Oto a Jisas ko te'uri, “E to'ohuu oto, na e malisine uri a Elaeja ni ke hola'i lae mai huni deu aakau aana ahutana walu ola loosie a Kraes. ?Ta'e aana e urine, na e ue ka'u mo Uusu-uusu Maa'i e unue uri kire kei maaleledie a Kale Ni Iinoni na kei sapesalu oto hiito'o?”

¹³ Ta'e no ko unue oto huni'omu uri a Elaeja e pwani lae taane oto mai, na mwala kire talei deu mala saeda mola aana, mala mo Uusu-uusu Maa'i e ere lalai ka'u aana.”

A Jisas E Ha'a-uurie Mwa'u Nge Li'oa Aaela E Hite Aana

MATIU 17:14-20; LUK 9:37-43

¹⁴ Maholo a Jisas na Pita na Jemes na Jon kire ooli mei saana ngaeta mo pwaarongoisuli ingeie, na kire ko leesie mwala hunge kire loko ahuire. Na ngaeta mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis, kire ko ere-ere haitapali pe'ire.

¹⁵ Oto maholo mwala kire leesie a Jisas, kire ko tohungai pangata'i, na kire ko huru oto mai honosie.

¹⁶ Oto a Jisas ko dolosi aana mo pwaarongoisuli ingeie uuri, “?Nga taa ni omu ko ere haitapali pe'ire haahie?”

¹⁷ Oto ngaeta mwane aana mwala hunge ngeena ko aalamie a Jisas uuri, “Ha'a-uusuli, nou toolea mai kaleku i seemu, aena aana li'oa aela e hite aana, oto e ka'a sai ere ike.

¹⁸ Maholo li'oa aela ngeena kei hulesie, oto ko reput'e'inie oto i aano, na huto-huto ko tahe oto aana wawana, na ko ngangadie oto nihona, na ahutana sapena ko rarasi mango oto. Nou unue ka'u oodoie mo pwaarongoisuli i'oe hunie kire ke ta'aasie li'oa aela ngeena mwaanie, ta'e kire dau kaso mola.”

¹⁹ Oto a Jisas ko te'uri hunire, “T'omu pwaunge si'iri ie, i'omu mo iinoni aela, suata mone hule aana omu ka'a hiiwalaimoli ike aana a God. ! No ko talei ha'aweoau oto mola pe'i'omu! ?Uri ne kei ii'o tewa ka'u lo'u uri taa pe'i'omu, omu ke si hiiwalaimoli? Toolea ka'u mei a mwa'une i seeku.”

²⁰ Oto kire toolea mai a mwa'une i saana Jisas. Na maholo li'oa aela ngeena e leesie mola a Jisas, oto ko hulesie oto a mwa'une na ko reput'e'inie oto i aano, na a mwa'une ko tesilepa oto hailiu, na huto-huto ko tahe oto aana wawana.

²¹ Oto a Jisas ko dolosi aana aamana mwa'une uuri, “?Maholo uri taa ni mei ola ngeena e aehota hite aana?”

Oto aamana ko aalamie uuri, “Uure oto aana maholo e mwai-mwei.

²² Mo maholo hunge li'oa aela ngeena ko horo'ie oto aani aasilana i laona dunge na i laona

wai. Oto mala uri nanamanga i'oe e sai pe'ie, nge o ke aamasi'emeelu na o ke pe'i'emeelu oto."

²³ Oto a Jisas ko ere uuri hunie, "?E ue o ko unue uuri, 'Mala uri nanamanga i'oe e sai pe'ie'? Ta'ena nga iini ko hiiwalaimoli aana God e sai esuie ahutana walu ola."

²⁴ Oto aamana mwa'une ko tolana soi oto paine uuri, "Nou hiiwalaimoli taane, ta'e hiiwalaimolinge ineu e o'oru'e. !Oto o ke pe'ieu hunie hiiwalaimolinge ineu ke a'aila'a na mwaanie nou ne'isae rue-rua'a lo'u!"

²⁵ Oto a Jisas e leesie mwala hunge kire ko lae mai kara'inie, ko si ere aana li'oa aela ngeena uuri, "Toe li'oa aela nge o ko ha'apungue aalingana kele mwa'u ngeena na o ko ha'apweue mwaanie e ere-ere, no ko unue oto huni'o uri o ke iisitaa mai mwaanie a mwa'u ngeena. Na o ke su'uri sili eeliho'i lo'u i laona mwa'u ngeena aana nga maholo."

²⁶ Oto li'oa aela ngeena ko aawara oto paine, ko ha'a-aririe, ko si iisitaa oto mwaanie a mwa'une. Na a mwa'une e lio mala e mae oto, na ahutana mwala ko meni te'uri, "E mae oto ni ngeena."

²⁷ Ta'e a Jisas e hele i nimana, oto ko ta'ea, na a mwa'une ko uure oto i lengi.

²⁸ Oto maholo a Jisas e hule aaliho'i i nume, mo pwaarongoisuli ingeie ko lae mai maraada, kire ko si dolosi aana uuri, "?E ue ka'u nge i'emeelu, melu ka'a sai oohe aasie li'oa aela ngeena mwaanie a mwa'une?"

²⁹ Oto a Jisas ko aalamire uuri, "Omu sai oohe aasie taungei li'oa aela urine mola aani aarenga'inge ha'alaa."

A Jisas E Ere Lalai Lo'u

I Sulie Maenga Ingeie

MATIU 17:22-23; LUK 9:44-45

³⁰ Oto a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie, kire uure i leune, kire si lae lo'u i liu aana po'o ni henue wau i Kalili. A Jisas e ka'a saeto'o aana ike nga ta'a-ta'a iini ke saie leu e ii'o aana,

³¹ aena aana ko ha'a-uusulie mo pwaarongoisuli ingeie, na ko te'uri hunire, "Pwelolaku a Kale Ni Iinoni kei lae i nimana mo iinoni hunie kire ke horo maesieu, ta'e i purine e oolu hei dinge ne kei ta'ela'i lo'u hunie mauringe."

³² Mo pwaarongoisuli kire ka'a sai diana aana ike nga taa lo'onga'inge aana ha'a-uusulinge ingeie, ta'e kire ko me'u mola huni dolosi lo'u aana.

?A Tei Ni E Paine Liutaa?

MATIU 18:1-5; LUK 9:46-48

³³ Maholo a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie kire hule hai Kapaneam, oto kire lae i laona ngaeta nume. Oto a Jisas ko dolosi aada uuri, "? Nga mei taa ni omu ere-ere i sulie maholo kolu lae poi sulie tala?"

³⁴ Ta'e kire ka'a aalamie ike aena aana kire lae pe'i ere haitelili haahie uri a tei hikada ni e paine liutaa.

³⁵ Oto a Jisas e ii'o i aano, na ko soie aawalai pwaarongoisuli mwana rue ingeie, ko si te'uri hunire, "Mala uri ta'ena nga iini ko sare aalaha, nge ke ha'amwai-mwei'aa maraana, na ke asu mala koni-konihe nana ahutana mwala."

³⁶ Oto e toolea kele mwela, ko si ha'a-uuresie i matolada. E ako haahie, na ko te'uri hunire,

³⁷ “Ta'ena nga iini nge ko tola konie nga kele mwela mala ienini aana sataku, nge ko tola konie eena. Na ta'ena nga iini nge ko tola konie, ko tola konie no'one iini e uusunge'inie mei eena.”

A Tei Nge E Ka'a Uure Honosikolu, Iini Pe'ikolu Eena

LUK 9:49-50

³⁸ Oto a Jon ko ere uuri hunie, “Ha'a-uusuli, emi leesie ngaeta mwane ko oohe aasie mo li'oa aaela mwaanie mwala aana satamu, oto melu ere aana, aena aana ingeie ha'ike aana pulitaa ikolu.”

³⁹ Ta'e a Jisas e unue hunire uuri, “Su'uri uure honosie, aena aana nga iini e sa'a asuie ike nga hu'i-hu'ite mola aana sataku, na uri ke ere aaelasieu lo'u i puri.

⁴⁰ Aana ta'ena nga iini nge ka'a uure honosikolu, nge ingeie iini pe'ikolu eena.

⁴¹ No ko unue oto huni'omu uri, mala nga iini ko niie nga mei wei emiu aena aana omu ko lulu i sulieu, nge a God kei waaie taane iinoni ngeena.”

Mwaanie Nga Iini E Dau Tekela'inie Hiiwalaimolinge

Aana Jisas

MATIU 18:6-9; LUK 17:1-2

⁴² Oto a Jisas ko he'i ere uuri lo'u, “Oto mala nga iini ko ha'ataroa nga kele iini aana mo iini ko hiiwalaimoli eeku ienini, e lae otoi diana hunie iini urine pwarolana nga hau peine ke lae mola i luana, oto kulu-aasilana ke lae mola i laona aasi.

⁴³ “Na mala uri ki'imu maraamu ko ha'atataro'o hunie ooraha'aa, nge o ke lama mousie mola. Aana e diana liutaa huni lai sili i laona maurihe huu mola pe'ie ta'a-ta'a ki'i-ki'i, mwaanie uri laenga pe'ie e ro ki'imu i laona dunge ni ha'amotaahinge. Leu ngeena, leu dunge paine aana, na nga mei ola huni mwa'asie ha'ike lo'u.†

⁴⁵ Na mala ae'aemu ko ha'atataro'o hunie ooraha'aa, nge o ke lama mousie mola. Aana e diana liutaa huni lai sili i laona maurihe huu pe'ie ta'a-ta'a ae'ae, mwaanie uri laenga pe'ie e ro ae'aemu i laona dunge ni ha'amotaahinge.

⁴⁷ Na mala uri maamu ko ha'atataro'o hunie ooraha'aa, nge o ke kae aasie mola. Aana e diana liutaa huni lae i laona Aalahanga a God mola pe'ie ta'a-ta'a maa, mwaanie laenga pe'ie e ro maamu i laona dunge ni ha'amotaahinge.

⁴⁸ Aana leune, mo mwaa-mwaa huni ngaa mwala urine, kire ka'a sai mae ike, na dunge i leune no'one sa'a roro'a ni mwa'a oto oo'oo aana ta'ena nga maholo.

⁴⁹ Na i leune dunge kei weruhie ahutada tara'asi.

⁵⁰ “Ahaa mei ola diana, ta'e mala uri ahaanga aana kei lae mwaanie, kei ne'i ola aaela oto aana e sa'a ahaala ike lo'u. Oto urine, e malisine tolahamiu ke ahaala tara'asi, na omu ke ii'o ni henuelama i matolamiu heiliu.”

10

---

† 9:43 9:43 Ngaeta mo uusu-uusu i na'o aana erenga ni Krik kire sapeie mo tatala 44 na 46 nge kire rongo sada mola mala tatala 48.

A Jisas E Ha'a-uusuli

Honosie Ha'a-oninge

MATIU 19:1-12; LUK 16:18

¹ Oto a Jisas e lae mwaanie i leune, e si lae mwaanie i Kalili hunie po'o ni henue i Jiudia na lo'u hunie aapa po'o wau aana wai peine i Jodan hatarie sato pwaa. Na mwala hunge kire loko lo'u mei i saana, ko si ha'a-uusulire oto mala ko eu'esuie tarau hunire.

² Ngaeta mo Parise kire lae mai saana huni lupwe'i dolosi pweloa, na kire ko dolosi aana uuri, "O ke unue ka'u oodoi'emeelu. ?Uri e diana taane aana mo Ha'atolanga ikie hunie poro ke sikaa mola hu'e ingeie?"

³ Oto a Jisas ko aalamire pe'ie mei wala ni dolosinge uuri, "?Nga Ha'atolanga uri taa a Mosis e niie huni'omu oto uure mai na'o?"

⁴ Oto kire ko te'uri, "A Mosis e toli'aasie taane mola uri *poro e sai sikaa mola hu'e ingeie mala uri ko hola'i uusue nga uusu-uusu aani sikanga.*" *Diutronomi 24:1-4*

⁵ Oto a Jisas ko te'uri hunire, "A Mosis e uusue ha'atolanga ngeena huni'omu, aena aana saemiu e lae otoi heu.

⁶ Ta'e aana aehotalana walumalau, *A God e ha'aholaa mwane na keni, Jenesis 1:27* oto mala mo Uusu-uusu Maa'i e unue.

⁷ Na aena urine, nga mwane kei oopa mwaanie aamana na nikana, kei ii'o ruru oto pe'ie hu'e ingeie.

⁸ Na kirerue kei ne'ie oto ta'a-ta'a iinoni, na e ro iinoni ngeena nga ro iinoni hai aaopa'i ha'ike lo'u, ta'e ta'a-ta'a iinoni oto.

⁹ Aena urine, mei ola nge a God e ho'o rurue oto, mwaanie nga iini e he'i oopa-oopaa lo'u."

¹⁰ Oto maholo kire aaliho'i weu i nume, mo pwaarongoisuli ingeie kire ko he'i dolosie lo'u mei ne'isaenga ngeena aana a Jisas.

¹¹ Oto a Jisas ko te'uri hunire, "Mala uri nga mwane ko sikaa hu'e ingeie na ko to'o aana lo'u ngaeta hu'e aaopa, a mwane ngeena ko mesi oto eena aana ko hele roro'anga haahie hu'e ingeie.

¹² Na e urine lo'u aana hu'e nge ko sikaa poro ingeie na ko to'o aana lo'u ngaeta poro aaopa. A hu'e ngeena ko mesi no'one, aana ko hele roro'anga haahie poro ingeie."

A Jisas E Ha'adiana'aa Mo Mwela

MATIU 19:13-15; LUK 18:15-17

¹³ Ngaeta mwala kire toolea mai mo mwela i saana Jisas hunie ke hele i pweude aana nimana, ta'e mo pwaarongoisuli ingeie kire ko ere aada.

¹⁴ Na maholo a Jisas e manata'inie urine, ko saewasulire, na ko ere aana mo pwaarongoisuli ingeie uuri, "Omu ke toli'aasie mo mwela hunie kire ke lae mai seeku, na omu ke su'uri uure honosire. Aena aana mo iini kire urihana mo mwela ngeena ha'alaa kire ko sili i laona Aalahanga a God.

¹⁵ To'ohuu no ko unue huni'omu uri mala nga iini e ka'a ha'amwai-mwei'aa mala mo mwela mwai-mwei, nge e sa'a roro'a sili ike i laona Aalahanga a God."

¹⁶ Oto a Jisas e akoire, na e hele i pweude aana nimana, e si ha'adiana'ara.

A Jisas E Ha'a-uusuli

I Sulie To'o-to'onga

MATIU 19:16-30; LUK 18:18-30

¹⁷ Maholo a Jisas ko aehota oto hunie kei lae lo'u, na ngaeta mwane e huru mei i saana, ko pouruuru oto i na'ona, na ko dolosi aana uuri, “? Ha'a-uusuli diana, nga taa ne kei esuie ka'u hunie ne ke hele aana maurihe huu?”

¹⁸ Oto a Jisas ko aalamie uuri, “?E ue o ko unue uri ineu nou diana? Nga ta'a-ta'a iini ka'a diana ike ta'e a God hali'ite.

¹⁹ Ta'e aana dolosinge i'oe, o saie ka'u oto mo Ha'atolanga a Mosis. *Mwaanie o talei horo-horo, na mwaanie o mai-mesi, na mwaanie o peli-peli, na mwaanie o pwelu wala eero-eero, na mwaanie o ha'amwe'u-mwe'ue nga iini, na o ke ha'ama'u aana aamamu na nikemu.*” *Eksodas 20:12-16*

²⁰ Oto a mwaena ko te'uri hunie, “Ha'a-uusuli, ahutana mo ha'atolanga ngeena nou hele i suli'i uure oto aana maholo nou mwei-mwei hule mai si'irini.”

²¹ Oto a Jisas ko to'omaaie pe'i manata-diananga hunie, na ko te'uri hunie, “Ta'a-ta'a mei ola lo'u mola nge o kei esuie. O ke lai ha'aholinge'inie to'o-to'olamu, na o ke niie mei to'oha aani nana kira maitale. Aana ko urine nge o ke si to'o-to'o lo'u aana mo ola diana i Lengi. Mango urine, o ke si lae mai lulu i sulieu.”

²² Oto maholo a mwaena e rongo urine, ko si lae mwaanie pe'i saehuunge paine aena aana e tohungi to'o-to'o oto liutaa.

²³ Oto a Jisas e to'omaaie mo pwaarongoisuli ingeie, ko si te'uri hunire, “Kei tohungi aasa oto hiito'o hunie mwala e to'o-to'o huni sili i laona Aalahanga a God.”

²⁴ Oto mo pwaarongoisuli ingeie kire ko tohungēi aparā'i pe'i pangata'inge aana e ere urine, ta'e a Jisas ko te'uri lo'u hunire, "Maeni mwela ineu, e tohungēi aasa huni lai sili i laona Aalahanga a God.

²⁵ E mwada'u mola hunie uri nga kamel kei sili i sulie kele waa-waata aana nile tau-teuri, liutaa aana iinoni to'o-to'o ke sili i laona Aalahanga a God."

²⁶ Maholo mo pwaarongoisuli e rongō urine, oto kire ko tohungēi pangata'i liutaa, na kire ko dolosi heiliu i matolada uuri, "?Oto a tei ke'u ke si helesie maurihe huu?"

²⁷ A Jisas e to'omaaire, na ko te'uri, "Walu ola ienini kire aasa oto hiito'o hunie iinoni, ta'e hunie a God kire mwada'u mola."

²⁸ Oto a Pita ko dolosi aana Jisas uuri, "Oto, o ke lio ka'u. ?E ue aana i'emeelu? Melu toli'aasie oto ahutana walu ola i'emeelu mango oto huni lulu i suli'o."

²⁹ Oto a Jisas ko te'uri hunire, "To'ohuu no ko unue huni'omu uri nga iini nge ko toli'aasie nume ingeie, wa mo eesine mwane, wa mo eesine keni, wa nikana, wa aamana, wa mo mwela ingeie, wa mo aano ingeie, i tehula'aku na i tehula'ana Tataroha Diana,

³⁰ nge kei to'o-to'o lo'u liutaa aana nga moi taa ko toli'aasi'i ngeena. I laona walumalau ie kei hele ha'atangelau aani nume, na aani eesine mwane, na aani eesine keni, na aani nikana, na aani mwela, na aani mei aano. Ta'e taunge'inilana kei lae oto no'one. Na aana walumalau haalu ko lae maine, nge ke si hele aana maurihe huu.

³¹ Aana mo iini hunge kire ko na'o ka'u oto ie, kire kei saro puri mola. Na mo iini hunge kire ko puri oto ie, kire kei saro na'o lo'u mola.”

Oolune Nga Maholo A Jisas E Ere Lalai I Sulie Maenga Ingeie

MATIU 20:17-19; LUK 18:31-34

³² Oto maholo a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie kire ko lae ta'au i sulie tala hunie i Jerusalem, a Jisas ko lae oto i na'o aana mo pwaarongoisuli. Mo pwaarongoisuli kire ko tohungai pangata'i oto hiito'o, na mwala ko lae pe'ire ngeena kire ko me'u. Oto a Jisas e he'i toolea lo'u aawalai pwaarongoisuli mwana rue wau maraada, ko si ha'arongora aana nga moi taa kei reu aana.

³³ Oto ko te'uri hunire, “Omu ke rongo ka'u. Kolu ko lae oto hunie i Jerusalem ie, leu nge ineu a Kale Ni Iinoni pwelolaku kei lae aana i nimana mo na'ohai pris na mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis. Kire kei leieu oto hunie maenga, na kire kei niieu lo'u hunie mo Aapoloa Aapa.

³⁴ Oto kire kei ha'amwasi eeku, na kire kei ngisuhieu, na kire kei repusieu, na kire kei horo maesieu oto. Ta'e aana oolune nga hai dinge, ne kei ta'ela'i eeliho'i lo'u mwaanie maenga.”

A Jemes Na Jon Ko Suke

Uri Kirerue Ke Paine

MATIU 20:20-28

³⁵ Oto a Jemes na Jon, e ro kalena Sebedi, kire lae mai i saana Jisas, oto kire ko te'uri hunie,

“Ha'a-uusuli, ta'a-ta'a mei ola mere saeto'o aana uri o ke da huni'emere'i.”

³⁶ Oto a Jisas ko dolosi aadarue uuri, “?Nga mei taa ni ngeena?”

³⁷ Oto kire ko aalamie uuri, “Mere saeto'o aana o ke toli'aasie mere ke aalaha pe'i'o aana e ro na'ohai leu aana aalahanga manikulu'e i'oe, nga iini i pwalo-pwalomu na nga iini i meu-meulimu.”

³⁸ Oto a Jisas ko te'uri hunirerue, “More ka'a saie ike nga taa more ko sukaa ni ngeena. ?Uri more sai hotela'inie taane iiola ne kei hotela'inie?† ?Wa kei hi'e huni'omere'i?”

³⁹ Oto kirerue ko aalamie uuri, “Mere sai esuie mola.”

Oto a Jisas ko te'uri lo'u hunirerue, “To'ohuu, more kei hotela'inie taane iiola ne kei hotela'inie.

⁴⁰ Ta'e uri hunie ii'onga i pwalo-pwaloku na i meu-meuliku, e ka'a leu ike i sapeku huni niie hunie nga iini, aana e ro ii'o-ii'oha ngeena kire ii'o oto loosie mo iini a God e lio hilisire.”

⁴¹ Maholo ngaeta aawalai pwaarongoisuli kire rongoa sukanga a Jemes na Jon oto kire ko si saewasulirerue.

⁴² Oto a Jisas e soie ahutada mai i saana, ko si te'uri hunire, “Omu saie oto uri mo aalaha ni welumalau kire ko sasare haata'inie nanamanga ikire haahie mwala ikire, na mo na'ohai mwane kire sai deu rarahie no'one mwala huni lae i sulie mo heri-huninge ikire.

---

† **10:38** 10:38 Erenga ni Krik e unue uuri, “?Uri more sai inu aana kao-kao ne kei inu aana?” huni aalahuu i sulie sapesalunge. A Jisas ko dolosi aadarue uri kirerue sai esu susule'i taane huni mae i tehula'ana.

⁴³ Ta'e i'omu, omu ke su'uri te'urine i mato-lamiu. Nga iini hikemiu ko sare aalaha, nge ke ne'i iinoni eu'esu nemiu.

⁴⁴ Na nga iini hikemiu ko sare ne'i na'ohai mwane haahi'omu, nge ke ne'i koni-konihe nana ahutemiu mango.

⁴⁵ Aana ma'alana ineu a Kale Ni Iinoni, nou ka'a lae ike mai hunie uri mwala ke asu nekue, ta'e nou lae mai huni ne'i koni-konihe nana mwala, na huni niie mauriha'aku i tehula'ana mwala hunge, na huni holi eeliho'i aana mwala hunge."

A Jisas E Tahanie

Maana A Batimeas

MATIU 20:29-34; LUK 18:35-43

⁴⁶ Oto a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie, kire lae mai hunie huilume i Jeriko. Maholo kire iisitaa lo'u mwaanie i Jeriko, na mwala hunge e lae no'one pe'ire. Na a Batimeas, kalena Timeas, ko o'o'o suli maholo i reune tala mola huni susuke ola nana aana mwala ko liu-liu, aena aana maana e ulu.

⁴⁷ Maholo e rongoa a Jisas ni Nasaret ko liu, oto ko soi uuri, "¡Jisas, Kalena Deved Inemauro, o ke aamasieu!"

⁴⁸ Oto mwala hunge ko ere aana hunie ke rohu, ta'e ko si soi mola oto i lengi mola uuri, "¡Kalena Deved Inemauro, o ke aamasieu!"

⁴⁹ Oto a Jisas e uure hahuroto, na ko te'uri hunire, "Omu ke soie mai."

Oto kire soie mwane e ulu ngeena na kire ko unue uuri, "O ke ilenimwa'e mola. ¡Ta'ela'i! A Jisas ni ko soi'o ngeena."

⁵⁰ Oto e aasie to'oni tetewa ingeie mwaanie na ko pola oto i lengi na ko lae oto i saana Jisas.

⁵¹ Oto a Jisas ko dolosi aana uuri, “?Nga taa o saeto'o aana ne ke asuie huni'o?”

Oto a mwane e ulu ngeena ko te'uri, “Ha'a-uusuli, saeku hunie ne ke lio-lio lo'u.”

⁵² Oto a Jisas ko te'uri hunie, “O ke lae. Hiiwalaimolinge i'oe aaku e ha'a-uuri'o oto.” Oto maana e tolana lio-lio lo'u, na a mwaena ko lae oto i sulie a Jisas.

11

A Jisas E Aarapuu

I Jerusalem Mala Inemaui

MATIU 21:1-11; LUK 19:28-40; JON 12:12-19

¹ Maholo a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie kire lae hunie i Jerusalem, kire ko nanauhie mo huilume i Betfeis na i Betani, kara'inie Uuwo Ni Ei Olif. Oto a Jisas ko uusunge'inie e ro pwaarongoisuli ingeie oto i na'o,

² na ko te'uri hunirerue, “More ke lae i na'o aana huilume nge kolu ko leesie ta'aune. Na maholo more kei hule ta'au, more kei leesie kele dongki haalu kire pwasue ta'au i leune. Dongki ngeena, nga iinoni ka'a ta'e ike ue aana. Oto more ko luhesie, more ko toolea mai hunie.

³ Mala uri nga iini ko dolosi aamore'i uuri, ‘? More ko luhesie huni taa?’ oto more ke unue oodoie uuri, ‘A poro paine e saeto'o aana, na kei ha'atola aaliho'i taane lo'u mei aana lau-leu.’ ”

⁴ Oto kirerue lae ta'au, na kire ko lio oodoie oto kalei dongki i sulie tala nge ngaeta mwala kire

pwasue oto i maana nume. Na maholo kirerue ko luhesie,

⁵ ngaeta mwala kire uure i leune, kire ko dolosi aadarue uuri, “!Ei! ?More ko luhesie dongki ngeena huni taa?”

⁶ Oto kirerue ko aalamire oto mala a Jisas e hatonga'i hunirerue, na mo mwaena ko toli'aasie oto hunirerue.

⁷ Oto kirerue toolea mai kalei dongki ngeena i saana a Jisas, na kirerue ko aasie mo to'oni ikirerue i kolune dongki, oto a Jisas e si ta'e i lengine.

⁸ Na aana maholona mwala hunge kire eepasie tala aana mo to'oni ikire, na ngaeta mo iini kire ko lamasie mo kele sasarai ei i laona ma'usu na kire holasi'i no'one i sulie tala.

⁹ Oto mwala kire na'o na mo iini i purine a Jisas, kire ko si lae pe'i soi oto paine, na kire ko lahea God uuri, “!Lahea God! A God ke ha'adiana'aa iini ko lae mai nunuha'ana satana.

¹⁰ A God ke ha'adiana'aa mwane ie, aana ko lae oto mai huni ne'i inemaui naka mala a Deved Inemaui weuwaka. !Lahea God ta'au i Lengi!”

¹¹ A Jisas e lae hule ta'au i Jerusalem, oto e lae sili ta'au i laona Nume Maa'i Peine, ko lio hailiu hunie leesie ahutana mo ola. Ta'e aena aana maholona ko seulehi mone oto, e lae mola hunie i Betani pe'ie aawalai pwaarongoisuli mwana rue ingeie.

A Jisas E Uesie Ngaeta Ai

MATIU 21:18-19

¹² Oto e dangi ho'owa kire ko eeliho'i mei mwaanie i Betani, na maholona a Jisas ko hiolo.

¹³ Oto e leesie ai fik uure mai ha'atau, na apana e ure diana. Oto ko lae oto i saana huni leesie ohe nga hue-huei ei aana. Ta'e maholo e lae mai hule aana, na ko leesie mola ta'e apa-apanā hali'ite, i sulie e ka'a hule ue aana maholo hunie mo fik kei hungu.

¹⁴ Oto a Jisas ko te'uri hunie ai ngeena, “Nga iini sa'a roro'a ni ngaue lo'u nga hue-huei ei lo'u eemu uure si'iri pwau weu.” Na mo pwaarongoisuli ingeie kire rongoa oto nga taa e unue.

A Jisas E Oohea Mwala

Mwaanie Nume Maa'i Peine

MATIU 21:12-17; LUK 19:45-47; JON 2:13-22

¹⁵ Maholo kire lai aarapuu ta'au i Jerusalem, oto a Jisas ko lae i laona lolata aana Nume Maa'i Peine, na ko aehota oohea mwala ko holi-holi na mo iini ko ha'a-ha'aholinge'i ola. Ko keusie oto mo taetahe mwala ko ooli-oolisi to'oha na mo leu ni ii'o-ii'o ikire mo iini ko ha'aholinge'i hiroikuu.

¹⁶ Na ko uure honosie oto mwaanie nga iini e toolea lo'u mei nga mei ola huni ha'aholi i laona lolata aana Nume Maa'i Peine.

¹⁷ Oto ko si ere aada uuri, “A God e unue aana mo Uusu-uusu Maa'i uuri, *Nume ineu oto nume ni aarenga'inge hunie mwala aana ahutana mo henue i laona walumalau.*

Aesaea 56:7 Ta'e omu ko si da mola ko ne'ie hahale kira horopeli kire sai mumuni i laona.” *Jeremaea 7:11*

¹⁸ Oto mo na'ohai pris na mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis kire rongo urine, kire ko aehota lo'onga'i oto i sulie nga tala uuri taa kire kei horo maesie a Jisas aana. Ta'e kire

ko me'ute'inie, aena aana ahutana mwala ko tohungai pangata'inie ha'a-uusulinge ingeie.

¹⁹ Oto e hule i seulehi, a Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie kire lae oto lo'u mwaanie i Jerusalem.

A Jisas E Ha'a-uusuli I Sulie Aarenga'inge Pe'i Hiiwalaimolinge

MATIU 21:20-22

²⁰ Oto i maahu'o-hu'o aana hai dinge lo'u i puri, kire ko eeliho'i lo'u mei sulie tala, na kire ko leesie ai nge a Jisas e uesie, e mae uure i to'elena lai hule oto aana imi-imine.

²¹ Oto a Pita ko aamasito'o aana nga taa nge a Jisas e unue, oto ko te'uri hunie, "Ha'a-uusuli, o ke lio ka'u. Ai nge o uesie e mae oto."

²² Oto a Jisas ko unue hunire uuri, "Omu ke hiiwalaimoli mola aana a God.

²³ To'ohuu no ko unue huni'omu uri mala ta'ena nga iini eemiu ko unue hunie toloi henue ie uuri, 'O ke pola mola i eesi,' na e ka'a ne'isae rue-rua'a, nge nga taa e sukaa kei reu mola hunie.

²⁴ Oto aena ngeena no ko unue huni'omu uri aana maholo omu ko aarenga'i na omu ko sukaa nga mei ola aana a God, omu ke noruto'o oto uri omu hele aana oto, na niilana nga taa omu sukaa kei lae oto huni'omu.

²⁵ Na maholo omu ko aarenga'i, omu ke hola'i sae'aasie ka'u nga mei ola omu ko to'o aana honosie nga iinoni, hunie Aamamiu i Lengi ke

si sae'aasie mo ooraha'aanga i'omu mala omu esuiena.”†

Mo Rato Ni Jiu Kire Lupwe'i Dolosie Uri Nanamanga

A Jisas E Uure I Tei

MATIU 21:23-27; LUK 20:1-8

²⁷ Oto kire ko he'i hule lo'u ta'au i Jerusalem, na maholo a Jisas e lae i laona Nume Maa'i Peine, mo na'ohai pris, na mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis, na mo rato ni mwane, kire lae mai saana.

²⁸ Oto kire ko dolosi aana uuri, “?Nga nana-manga uri taa ni o to'o aana huni esuie walu ola o ko deu'i ngeena? ?Na a tei ni e niie nanamanga ngeena huni'o?”

²⁹ Oto a Jisas e aalamire ko te'uri, “Ineu no'one no ko sare hola'i dolosie ta'a-ta'a mei dolosinge aamiu. Mala omu ko aalamieu, nge ne ke si unue oodoi'omu uri nanamanga uri taa nou to'o aana huni esuie walu ola ienini.

³⁰ Oto omu ke unue ka'u oodoieu. ?A tei ni e niie nanamanga hunie a Jon huni loto maa'i aana mwala? ?A God wa mo iinoni mola?”

³¹ Oto kire ko aehota ere hailiu i matolada uuri, “?Oto nga taa kolu kei unue? Mala uri kolu kei unue a God ni e niie nanamanga ngeena hunie a Jon, nge kei unue hunikolu uuri, ‘?Nge ko urine, na e ue omu ka'a hiiwalaimoli aana?’

---

† **11:25** 11:25 Ngaeta mo uusu-uusu i na'o aana erenga ni Krik kire sapeie lo'u tatala 26 uuri, “Ta'e mala omu ka'a sae'aasie mo ola aeala nge mwala ko deu'i huni'omu, nge Aamamiu ta'au i Lengi e sa'a sae'aasie no'one mo ooraha'aanga i'omu.” Leesie Matiu 6:14-15.

³² Ta'e mala kolu kei unue uri iinoni mola ni e niie nanamanga ngeena hunie a Jon, nge kolu kei lio talakaelu aana mwala. Aena aana ahutana mwala kire mani ne'isae oto uri a Jon ingeie nga propet to'ohuu."

³³ Oto kire ko si aalamie mola a Jisas uuri, "Melu ka'a saie ike."

Oto a Jisas ko si te'uri hunire, "Ko urine, nge ineu na nou sa'a unue ike no'one oodoi'omu uri nga nanamanga uri taa no ko esuie mo ola ienini aana."

12

A Jisas E Aalahuu Aana

Mo Mwane Aaela

Ko Lio I Sulie Hohola

MATIU 21:33-46; LUK 20:9-19

¹ Oto a Jisas ko aehota ere ni aalahuunge hunire uuri, "Ngaeta mwane e o'o'o oto ko hesie hohola aani grep. Oto e para ahuie, na e asuie leu huni losie mo grep hunie kei ne'i waen, na e tohue saohai nume huni kakakali. Oto e ha'amangoa hahu'ana hohola ingeie ngeena urine, e si ha'ahaulaa aana ngaeta mo mwane hunie kire ke lio i sulie aana maholo ko lae i suli henue.

² Oto e hule aana maholo ni so'okoninge, a mwaena ko uusunge'inie ngaeta koni-konihe ingeie huni toolea mai nga taa mo mwane ko lio i sulie hohola ingeie kei niie hunie.

³ Ta'e mo mwane ngeena kire wini-winie mola koni-konihe ngeena, na kire uusunge'i eeliho'i aana mola mwaakule.

⁴ Oto poro painena ko he'i uusunge'inie lo'u ngaeta koni-konihe ingeie wau i saada. Oto kire ko he'i seunie lo'u, na kire rapu i pweune, na kire ko horo waelie oto hiito'o.

⁵ Oto a mwaena ko he'i uusunge'inie lo'u ngaeta koni-konihe ingeie, ta'e kire horo maesie lo'u mola. Na mo iini hunge aana mwala au'esu ingeie, ta'a-ta'a taungei mei olana e rau no'one aada urine, aana kire rapusie ngaeta mo iini aada, na kire horo maesie ngaeta mo iini aada no'one.

⁶ Oto lae-lae a mwaena e to'o aana mola ta'a-ta'a iinoni e oore lo'u huni ha'atolaa, ta'e ta'a-ta'a mwela moute'i ingeie ni otona. Oto a porona ko si uusunge'inie oto a kalena, aana e lo'onga'i uuri, 'A kaleku ha'alaa kire kei ha'ama'u aana.'

⁷ Ta'e mwala au'esu ngeena kire ko si meni ere i sulie mola uuri, 'Mwane nge kei to'o aana hohola ngeena oolisie aamana oto ie. Kolu ke horo maesie mola hunie kolu ke to'o aana oto hohola ienini.'

⁸ Oto kire tapolie na kire ko horo maesie oto. Na kire ko aasie oto wau i purine para aana hohola."

⁹ Oto a Jisas ko dolosi aada uuri, "?Ha'alaa nga taa nge poro paine haahie hohola ngeena kei esuie aana mwala ngeena? Maholo kei lae mai, nge kei tohungai horo suuhe'inie oto mwala aaela ngeena, na kei ha'ahaulaa lo'u hohola ngeena aana ngaeta mwala aopa.

¹⁰ Omu saie ka'u oto Uusu-uusu Maa'i e unue uuri, *Hau nge mwala tou-tohu nume kire leledie ka'u, e si ne'ie tohungai heu susu aana nume.*

¹¹ *A God ni e asuie urine, na e lai lio manikulu'e*

i maaka mo iinoni. Sam 118:22-23 ?Ta'e e ue omu ka'a rongo saie?"

¹² Oto mo na'ohai mwane aana mo Jiu kire ko sare tapolie mola a Jisas, aana kire rongo saie mola uri aalahuunge a Jisas aana mo mwane aela ngeena ko ere mola i sulire. Ta'e kire ma'ute'inie mola mwala e hunge, oto kire toli'aasie, kire si lae mola mwaanie.

*Mo Rato Ni Jiu Kire Lupwe'i Dolosi I Sulie Takis
MATIU 22:15-22; LUK 20:20-26*

¹³ Oto mo na'ohai mwane aana mo Jiu kire ko uusunge'inie ngaeta mo Parise na ngaeta mo iini aana pulitaa a Herod huni lai pweloa a Jisas aani dolosinge.

¹⁴ Kire lae mai saana a Jisas, oto kire ko te'uri, "Ha'a-uusuli melu saie uri walaimolinge ni oto o ko unu-unuena. Oto o ka'a aapwasu ike aana nga taa mwala aaopa ko lo'o-lo'onga'inie aena aana o ka'a lio ike hunie maana mo iinoni, ta'e o ko ha'a-uusuli mola i sulie hari-huninge a God hunie mo iinoni. Oto o ke unue oodoi'emeelu. ?Uri e adona taane huni niie takis hunie aalahanga ni Rom wa ha'ike?"

¹⁵ Ta'e a Jisas e lio saie mola mo pwelonga ikire, oto ko aalamire uuri, "?E ue omu ko sare lupwe'i pwaoau? Omu ke haata'inie ka'u seleni hunie takis ngeena aaku."

¹⁶ Oto kire toolea mai ngaeta seleni ni Rom hunie, oto ko dolosi aada uuri, "?A tei ni nunune na satana aana seleni ienini?"

Oto kire ko aalamie uuri, "Inemauri ni Rom ni ngeena."

¹⁷ Oto a Jisas ko te'uri hunire, “Ko urine, omu ke nii eeliho'i aana hunie inemauro ngeena mo ola ingeie, na hunie a God mo iini a God.” Na maholo kire rongo urine, oto kire ko si tohungēi pangata'inie a Jisas.

Mo Rato Kire Lupwe'i Dolosi

I Sulie Ta'ela'inge

Mwaanie Maenga

MATIU 22:23-33; LUK 20:27-40

¹⁸ Oto i puri, ngaeta mo Sadiusi kire lae mai saana a Jisas. Ikire mo Sadiusi ngeena kire hiiwalaimoli uri nga iini sa'a ta'ela'i ike lo'u mwaanie maenga. Oto kire ko te'uri hunie a Jisas,

¹⁹ “Ha'a-uusuli, a Mosis e uusue ha'atolanga ie hunikie. *Mala uri nga mwane ko mae mwaanie hu'e, na e ka'a to'o kalena, nge aasine mwane ke to'o aana lo'u mola nao keni iihana, hunie ke ha'ahute mwela oolisia aasine nge e mae ngeena.* *Diutronomi 25:5-6*

²⁰ Oto wau i na'o, e hiu mwaasine mwane kire mani hute na kire o'o'o i leu. A na'ohada e tola hu'e, oto e mae mola na e ka'a to'o mwela.

²¹ Oto ruana nga mwane ko he'i to'o aana lo'u a keine, na ko he'i mae lo'u mola, na e ka'a to'o mwela ike no'one. Na ko reu oto lo'u urine hunie oolune nga aasine.

²² Na lae-lae ko reu oto urine hunie ahutana e hiu mwaasine mwane ngeena. Ahutada kire mani to'o aana a hu'ena, ta'e lae-lae kire mae na a hu'ena ka'a to'o mwela. Oto a hu'ena e si mae ooreta.

23 ?Ha'alaa, kei hule aana hai dinge ta'ela'inge, a hu'e ngeena kei ne'i hu'e a tei aana e hiu mwaasine ngeena, aana kire mani to'o aana mola urine?"

24 Oto a Jisas ko aalamire uuri, "Ne'isaenga i'omu e tohungai takalo oto hiito'o, aena aana omu ka'a saie ike mo Uusu-uusu Maa'i wa nanamanga a God.

25 Maholo mwala kei ta'ela'i mwaanie maenga, nga tola-hu'anga wa nga to'o-poronga ha'ike lo'u. Ta'e kire kei ii'o oto mola mala mo ensel ta'au i Lengi.

26 ?Ta'e hatarie ta'ela'inge mwaanie maenga, aana e ue omu ka'a rongo saie nga taa a Mosis e uusue? Maholo a God e ere pe'ie a Mosis i saana kele ai nge e ka'a waru aana dunge, e unue hunie a Mosis uuri, *Ineu oto God nge a Ebrahim na Aesak na Jakob ko palo-paloo.* Eksodas 3:6

27 Kie mani saie oto uri mo iini e mauri mola kire ko palo-paloo God. Oto uusu-uusu ie ko haata'inie uri ma'alana Ebrahim, na Aesak na Jakob kire mani mae oto, ta'e kire mauri mola ue ta'au i Lengi. !Ne'isaenga i'omu mo Sadiusi ko lae takalo oto hiito'o!"

Ngaeta Ha'a-uusuli E Dolosi I Sulie Na'ohai Ha'atolanga

MATIU 22:34-40; LUK 10:25-28

28 Ngaeta ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis e ii'o no'one i leune, ko pwaa-pwaarongo i sulie kire ko ere-ere haitelili pe'ie a Jisas. E rongo saie uri a Jisas ko niie mei wala ni aalaminge diana hunie mo Sadiusi, oto ko dolosi aana uuri, "?Nga ha'atolanga uri taa ni oto e roro'a liutaa?"

29 Oto a Jisas ko aalamie uuri, “Na'ohai ha'atolanga oto ienini, *!Rongo diana aana, i'omu mo Israel! A God, aalaha ikie, ingeie oto ta'a-ta'a God.*

30 *O ke manata diana hunie a God, aalaha i'oe, oto aana ahutana saemu, na aana ahutana mauriha'amu, na aana ahutana mo ne'isaenga i'oe, na aana ahutana a'aila'anga i'oe. Diutronomi 6:4-5*

31 “Oto ruana nga na'ohai ha'atolanga lo'u ienini, *O ke manata diana hunie auhenu i'oe oto mala o manata diana huni'o maraamu. Levitikas 19:18* Na nga ha'atolanga ka'a liutaa ike lo'u aana e ro ha'atolanga ienini.”

32 Oto a ha'a-uusuli ngeena ko te'uri hunie a Jisas, “E to'ohuu oto, Ha'a-uusuli. E to'ohuu oto mala o unue uri ta'a-ta'a God mola e ne'i aalaha, na nga God aaopa lo'u mwaanie ha'ike.

33 Oto ikie iinoni kie ke manata diana hunie a God oto aana ahutana saeka, na aana ahutana mo ne'isaenga ikie, na aana ahutana a'aila'anga ikie, na kie ke manata diana no'one hunie mo iinoni, mala kie manata diana hunikie maraaka. Na e tohungēi roro'a oto liutaa hunie kie ke lulu i sulie e ro ha'atolanga ie, liutaa aana kie ke uunu ola hunie a God.”

34 Oto a Jisas e saie uri aalaminge a ha'a-uusuli ngeena e lae aani saenanaunge, ko si te'uri hunie, “I'oe, o kara'inie oto Aalahanga a God.” Oto i puri, mwala ko si me'u mola huni dolosie lo'u nga mei ola aana a Jisas.

A Jisas E A'aila'asie

Mo Parise Aana Dolosinge

MATIU 22:41-46; LUK 20:41-44

³⁵ Oto maholo a Jisas e ha'a-uusulie mwala i laona Nume Maa'i Peine, e dolosie mei dolosinge uuri, “? E ue nge mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis ko unue uri a Kraes kei hute mola mai aana komu a Deved Inemaui?”

³⁶ Ta'e a Li'oa Maa'i e unue hunie a Deved ke uusue i sulie a Kraes uuri, *A God e unue hunie aalaha ineu, uuri 'O ke ii'o ka'u i pwalo-pwaloku aana na'ohai ii'o-ii'oha, lai hule aana ne kei kama haahie mo maelonga i'oe i aano hunie o ke uuri puli-pulisire.'*

Sam 110:1

³⁷ A Deved maraana ni e unue uri a Kraes e ne'i aalaha ingeie. ?Ta'e e ue? ?Mwane nge e hute mola aana komu a Deved maraana, kei he'i ne'i aalaha ingeie lo'u uri taa eena?” Na mwala hunge kire rongoa pe'i ilenimwa'enga.

A Jisas E Ha'apasu Honosie

Mo Ha'a-uusuli Aana

Mo Ha'atolanga A Mosis

MATIU 23:1-36; LUK 20:45-47

³⁸ Oto a Jisas ko he'i ha'a-uusulie lo'u mwala na ko te'uri, “Omu ke lio talamiu mwaanie mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis nge kire ko walo liu pe'i to'oni tetewa lauleuni'e ngeena. Aena kire saeto'o aana uri mwala ke ha'apaina'ara maholo kire ko walo liu i laona mo leu ni uusi'e.

³⁹ Na kire ko lio hilisie mo na'ohai ii'o-ii'oha i laona mo nume ni palo-palo, na mo na'ohai tolinge aani ngeuhe.

⁴⁰ Ta'e kire ko ha'amwe'u-mwe'ue mola mo nao keni, hule aana kire ko pelie lo'u mo nume ikire mwaanire. Oto kire ko si aarenga'i tewa lo'u i maana mwala hunie mwala ke ne'isae uri ikire mwala maa'i. !Ikire ngeena ha'aloilada kei lae lo'u liutaa!"

Mei Nao Keni

E Niie E Ro Peni Pulu

LUK 21:1-4

⁴¹ A Jisas e ii'o i hoorana leu ni nii-nii to'oha i laona Nume Maa'i Peine, oto ko ha'a-ha'amaesie mwala kire ko niie mo niinge ikire. Mwala hunge kire to'o-to'o kire ko niie mei to'oha oto paine.

⁴² Na lae-lae mei nao keni meitale e lae lo'u mei, oto ko niie mola e ro kele peni pulu.

⁴³ Oto a Jisas e soie mai mo pwaarongoisuli ingeie, oto ko te'uri hunire, "No ko unue oto huni'omu uri nao keni meitale ienini e nii peine liutaa aana ahutana mwala ko nii ie.

⁴⁴ Aana ahutana mwala ngeena, kire ko niie mola kele nganga'ai ola aana to'o-to'onga ikire. Ta'e mei nao keni meitale ie, kele mei to'oha uri huni meu-meuri aana ingeie oto ko nii mangoa ienini."

13

A Jisas E Ere Lalai I Sulie

Ohoilana Huilume I Jerusalem

Na Nume Maa'i Peine

MATIU 24:1-28; LUK 21:5-24

¹ Aana maholo a Jisas ko iisitaa mwaanie Nume Maa'i Peine, oto ngaeta iini aana mo

pwaarongoisuli ingeie ko te'uri hunie, "Ha'a-uusuli, o ke lio ka'u. Mo heri-herine Nume Maa'i Peine ngeena kire tohungēi lio diana. Mo heu kire asui'i eeni na kire tohungēi peine oto hiito'o."

² Oto a Jisas ko aalamie uuri, "ʔO leesie mo heri-herine nume ngeena? Aana nga maholo oho-aasileni kei saro lae, na nga ta'a-ta'a ho heu e sa'a oore ike lo'u aana leu e o'o'o aana."

³ Oto lo'u mola i puri a Jisas e ii'o ta'au i lengine Uuwo Ni Ei Olif aana leu kire sai lio ha'aholo wau hunie Nume Maa'i Peine. Oto a Pita na a Jemes na a Jon na a Andru, kire lae mai maraada i saana.

⁴ Oto kire ko te'uri hunie, "O ke unue oodoi'emeelu maholo uri taa ni walu ola ngeena kei reu, na nga tolimaa uri taa huni haata'inie uri maholo e kara'ini oto hunie walu olana kei reu."

⁵ Oto a Jisas ko aalamire uuri, "Omu ke lio talamiu mwaanie nga iini e eero'omu.

⁶ Aena aana mo iini hunge kire kei lae mai aana sataku, na kire kei te'uri, 'Ineu oto a Kraes,' na kire kei ha'apweue mwala hunge.

⁷ Na omu kei rongoa mo oohotaa aana ta'ena nga leu aana walumalau, ta'e mwaanie saemiu e liki-likī. Aena aana walu ola ngeena kire kei hola'i reu i na'o, ta'e ha'amangolana walumalau ha'ike ue ni ngeena.

⁸ Haiseuninge kei lae i matolana mo henue hai aopa'i, na i matolana mo aalahanga hailiu. Hiolonga kei toolea mo iini hunge i laona walumalau, na nunu kei tola ahusie mo henue hunge. Ta'e walu ola ienini ko haata'inie mola

uri mo ola paine kei lae ue mai mala hu'e ko aehota hiinge'inie sapesalunge hunie to'omwelanga.

⁹ “Oto omu ke lio talamiu aena aana mwala kei toole'omu i laona leinge, na kire kei repusi'omu no'one i laona mo nume ni palo-palo, aena aana omu ko lulu i sulieu. Na kire kei toole'omu i na'ona mwala paine na mo inemaui haahie asunge ineu, hunie kire kei lei'omu. Aana maholo walu olana kei reu uurini, maholo i'omu otona huni unu diana aana Tataroha Diana hunire.

¹⁰ Aana taroha'inilana Tataroha Diana kei hola'i lae hunie ahutana mwala aana walumalau, hai dinge ooreta ke si lae mai.

¹¹ Na maholo mo ramo kei tapoli'omu huni toole'omu i laona leinge, omu ke su'uri tolahi'e oto hiito'o aana nga taa omu ke unue. Aana maholona, omu ke unu tahanga'inie mo ne'isaenga i laona manatamiu, aena aana omu sa'a ere tohumiu ike, ta'e Li'oa Maa'i ni kei hatonga'i huni'omu ngeena.

¹² Aana maholona kei tohungai aela huni'omu to'ohuu, aana mwala kei niie mo eeside maraada hunie horo'ilada, na mo mama'a kire kei deu urine no'one aana mo mwela ikire, na mo mwela no'one kire kei ta'ela'i honosie mo meu'ana ikire huni horo maesire.

¹³ Na ahutana mwala kei teunge'ini'omu aena aana omu ko lulu i sulieu. Ta'e iini nge kei uure a'aila'a tara'asi aani hiiwalaimolinge lai hule aana ha'amangolana, nge a God ke si ha'auurie.”

¹⁴ (Mo iini nge kire saaie walana a Jisas i sulie tata'alanga ie, kire ke lo'onga'i diana i sulie hunie

kire ke rongo saie lo'onga'inge aana.)

Oto a Jisas ko he'i te'uri lo'u, "Omu kei leesie *mei ola aaela liutaa nge ko esuie na'onga hunie mo henue. Daniel 9:27* Mei olana kei uure i laona Nume Maa'i Peine a God, leu e ka'a malisine ike uri ke uure aana. Aana maholona mwala wau i Jiudia kire ke tahi takoie mo toloi henue, hunie kire ke lai mumuni.

¹⁵ Na mala nga iini e ii'o ta'i koluhana nume ingeie, nge ke tahi oto na ke su'uri waelie lo'u nga maholo huni lai toolea nga mo ola ingeie hai nume.

¹⁶ Na mala nga iini ko eu'esu i hohola, ke tahi oto na ke su'uri waelie lo'u nga maholo huni lai toolea nga mo to'oni ingeie mai nume.

¹⁷ Na aama-aamasilana mo hu'e ko hi'e-hi'e aani mwela, na mo iini nge kire ko ha'a-ha'asusuhie ue mo wee-wee ikire.

¹⁸ Ta'e omu ke aarenga'i mola hunie walu ola ngeena ke su'uri hule aamiu aana maholo e aasa aana mo waro-warou ni wawai.

¹⁹ Aana si'oha'anga kei tola aana maholona, kei peine liutaa aana lo'u ta'ena nga ola ko totola uure oto mai aehotalana walumalau hule mai aana mo dingena. Na e sa'a he'i aaela lo'u urine aana nga dinge.

²⁰ Mala uri a God ka'a holo o'oru'e aana maholo ni si'oha'anga ngeena, nge nga iini sa'a mauri ike lo'u. Ta'e i sulie a God e lo'onga'inie mo iini nge e lio hilisire oto, nge mone kei holo o'oru'e aana maholona.

²¹ "Oto aana maholona mala uri nga iini ko unue huni'omu, 'Lio ka'u! A Kraes oto ie,' wa 'Lio ka'u! Ingeie oto waune,' ta'e omu ke su'uri hiiwalaimoli aana.

²² Aena aana mo kraes eero-eero na mo propet eero-eero hunge kire kei lae mai. Na mala ko mwada'u, kire kei ha'atakaloa mo iini nge a God e lio hilisire oto. Kire kei haata'inie mo tolimaa na mo hu'i-hu'ite aana mwala, ta'e mwaanie omu hiiwalaimoli aada.

²³ Aena urine, nge no ko hola'ina'o ha'apasuli'omu oto aana walu olana, hunie omu ke lio diana talamiu."

A Jisas E Ere Lalai I Sulie Maholo Kei Eeliho'i Lo'u Mei Aano

MATIU 24:29-31; LUK 21:25-28

²⁴ Oto a Jisas ko he'i te'uri lo'u, "Oto lo'u mola i purine mo dinge ni si'oha'anga ngeena, *sato kei ulue oto maana, na e sa'a pwaa lo'u. Waro-waroe sa'a he'i sineli lo'u.*

²⁵ *Na mo hee'u ta'au i laona salo kei teke i aano, na ahutana mo ola ta'au i laona salo kei hei-oolisi mango.* *Aesaea 13:10, 34:4*

²⁶ Oto puriha'ana, mwala kei leesieu oto a Kale Ni Iinoni, ne kei lae oto mai i laona mei uuru pe'ie nanamanga paine na manikulu'anga.

²⁷ Na aana maholona, ne kei uusunge'inie mo ensel hunie kire ke lae aana e hai su'u-su'ue aana walumalau, huni so'okonie mo iini nou lio hilisire mwaanie e hai maai dengi aana walumalau, uure aana ngaeta ngongo'ai welumalau lai hule aana ngaeta ngongo'ai welumalau."

A Jisas E Aalahuu

Aana Ai Fik

MATIU 24:32-35; LUK 21:29-33

²⁸ Oto a Jisas ko he'i te'uri lo'u, "Saeku omu ke rongo saie erenga ni aalahuunge ie i sulie ai fik. Maholo mo sasarana ko aehota ure na ure-urana ko maaui, nge omu saie oto uri maholo hunie mo waro-waroi ni madoro e kara'ini oto mai eena.

²⁹ Na e urine no'one aana maholo omu kei leesie walu ola ienini ko reu uurini, omu ke si manata'inie uri e kara'inie oto maholo no ko ere i sulie ni ngeena.

³⁰ No ko unue oto huni'omu uri walu ola ienini kei saro oa mango mola ue oodoie mwala aana pwaunge si'iri ie na kire ka'a mae ue.†

³¹ I Lengi na i aano kei suu, ta'e walaku e sa'a suu ike oto oo'oo."

Mwala Ke Ii'o Aakau Hunie Oolinge Mai A Kraes

MATIU 24:36-44

³² A Jisas e unue no'one uuri, "Nga ta'a-ta'a iini e ka'a saie ike hai dinge wa maholoi sato uri taa ne kei ooli lo'u mei. Ma'alana mo ensel ta'au i Lengi, wa uri ineu a Kale, na melu ka'a saie ike. Ta'e a Mama'a ta'au i Lengi hali'ite nge e saie maholona.

³³ Aena urine, omu ke lio talamiu na omu ke dau aakau taraure'i suli maholo, aena aana omu ka'a saie ike maholo ne kei ooli lo'u mei.

† **13:30** 13:30 A Jisas ko aalamie dolosinge mo pwaarongoisuli aana 13:4 maholo kire dolosi i sulie maholo uri taa walu ola aaela kei reu pe'ie oho-aasilana Nume Maa'i Paine i Jerusalem. Oto a Jisas ko unue uri ngaeta mwala aana pwaunge ngeena kei leesie walu olana pe'ie ohoilana walu ola i Jerusalem. Na e to'ohuu oto, aana ola mala hiu aawala halisi i purine hutelana a Jisas (70 A.D.), mo Rom kire oho aasie walu ola i Jerusalem na kire uunue walu ola i laona aana dunge, na kire horo maesie mo tangalai sinolai iinoni aana mo Jiu.

³⁴ Aena aana kei urihana, mwane e lae mwaanie nume ingeie hunie ngaeta hanue. Oto e ne'ie mo mwane au'esu ingeie hunie kire ke lio i sulie nume, na e niie mo esunge hai aopa'i hunie mwala au'esu ingeie, oto e si unue hunie kakalihe hunie ke kakali diana.

³⁵ Na e urine lo'u mola huni'omu, omu ke lio-lio na omu ke dau-deu aakau diana. Aena aana omu ka'a saie ike maholo nge mwane e to'o aana nume kei hule, mwaanie ohe i seulehi, wa i upui rodo, wa i wa'alie, wa i maahu'o-hu'o.

³⁶ Mwaanie da na e tolana hule mola lau-leu, na e lae mola mai leesie omu ko ma'ahu liu.

³⁷ Oto nga taa no ko unue huni'omu ienini, no ko unue no'one hunie ahutana mwala. Dau aakau suli maholo.”

14

Mo Rato Kire Ne'isae

Huni Horo Maesie A Jisas

MATIU 26:1-5; LUK 22:1-2; JON 11:45-53

¹ Oto Houlaa Ni Liumwaanie e kara'ini oto. (Houlaa ngeena kire haara'inie no'one uri Houlaa Ni Bred Iis Ha'ike Aana.) Oto e ro hai dinge mola i na'ona houlaa ngeena, na mo na'ohai pris na mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis kire mani loko, oto kire ko heitalea nga tala mumuni huni pweloa a Jisas huni horo maesie.

² Ta'e kire unue uuri, “Kolu sa'a tapolie ike aana maholo mwala kei loko hunie houlaa, mwaanie kire maaola-ola i tehula'ana.”

Ngaeta Keni E Huie Rumu E Wasu Mangoni I Pweune A Jisas

MATIU 26:6-13; JON 12:1-8

³ Maholona na a Jisas e ii'o wau aana huilume i Betani i nume a Saemon, iini nge maelaa ni osa e hite aana ka'u wai na'o. Oto maholo a Jisas ko ngeu i leune, ngaeta keni e lae mai saana. A keine e toolea mai ho ate'a diana e honu aana rumu e wasu mangoni, na holitana e paine. Oto e tahananie na ko lingisie oto i pweune a Jisas.

⁴ Maholo ngaeta mwala i leune kire leesie, oto kire ko saewasu na kire ko ere hailiu i matolada uuri, “?E ue a keni ngeena ko si waeta'inie mola ho rumu diana urine?

⁵ Mala uri ke ha'aholinge'inie, ha'alaa e sai terie mei to'oha e sada aana waaitana nga mwane au'esu hunie halisi leku. Na e malisine mei to'oha aana ke niie hunie kira maitale.” Na kire ko tohungiei ere aelasie a keine oto hiito'o.

⁶ Ta'e a Jisas e te'uri hunire, “!Ei! ?Omu ko kotahie huni taa? !Toli'aasie mola! Tohungiei mei ola diana ni ko esuie hunieu ie.

⁷ Kira maitale kire ko o'o'o pe'i'omu oto tarau, na omu sai pe'ire mola aana ta'ena nga maholo. Ta'e ineu nou sa'a ii'o tewa ike lo'u pe'i'omu.

⁸ A keni ngeena e asuie tohungiei mei ola diana hunieu, aana e huie rumu wau-wesu haahie sapeku oto lalai loosie maholo kire kei heitolinge'inieu ni ngeena.

⁹ No ko unue oto huni'omu uri ta'e-ta'ena nga leu i laona walumalau nge laeliwalanga aana Tataroha Diana kei lae-lae aana, unulana mei ola a keni ie ko esuie ngeena kei lae-lae huni aamasito'onga aana.”

A Jiudas E Ne'isae Huni Pwelo a Jisas Hunie Mo Na'ohai Pris

MATIU 26:14-26; LUK 22:3-6

¹⁰ Oto a Jiudas Iskariot, ngaeta iini aana aawalai pwaarongoisuli mwana rue, e iisitaa, ko si lae i saana mo na'ohai pris huni pwelo a Jisas hunire.

¹¹ Mwala paine ngeena kire ko tohungai saemango huni rongoa nga taa e unue, na kire ko heiholota'i oto huni nii to'oha nana. Oto uure aana maholona a Jiudas ko aehota lio hunie nga maholo huni pwelo a Jisas hunire.

A Jisas Na Mo Pwaarongoisuli

Kire Ngau Aana Ngaunge

Aana Liumwaanie

MATIU 26:17-25; LUK 22:7-23; JON 13:21-30

¹² Oto e hule aana eetana nga hai dinge aana Houlaa Ni Bred Iis Ha'ike Aana, na dinge ngeena oto dinge huni horo'ie mo kalei sipu hunie ngaunge aana Liumwaanie. Oto mo pwaarongoisuli a Jisas kire ko dolosi aana uuri, “?O saeto'o aana uri melu ke dau aakau aana ngaunge aana Liumwaanie huni'o i tei?”

¹³ Oto a Jisas ko uusunge'inie ngaeta ro iini hikada, na ko te'uri hunirerue, “More ke lae i laona huilume paine i Jerusalem ngeena, na nga mwane e aanga'inie ho ate'a aani wei kei oodoi'omore'i. Oto more ke lae oto i sulie

¹⁴ ta'i nume nge kei lai sili aana. Oto more ko te'uri hunie mwane nge e to'o aana numena, 'A Ha'a-uusuli e unue uri o ke haata'inie

aamere'i duru nge kei hele aana ngaunge aana Liumwaanie pe'ie mo pwaarongoisuli ingeie.'

¹⁵ A mwane ngeena ke si haata'inie duru peine ingeie ta'au i lengi aamore'i, iini kire dau aakau oto aana. Nge more kei deu aakau aana mo ola hunikolu i leune."

¹⁶ Oto e ro pwaarongoisuli kire taule'i, kire ko lae oto wau i Jerusalem, na kire ko lae oodoie oto ahutana walu ola, mala a Jisas e unu'i hunire. Oto kinerue ko deu aakau oto aana mo ola hunie ngaunge aana Liumwaanie.

¹⁷ Oto i seulehi, a Jisas e lae mai hule i nume pe'ie aawalai pwaarongoisuli mwana rue.

¹⁸ Na maholo kire ko ngeu oto, a Jisas ko si te'uri, "No ko unue oto to'ohuu huni'omu uri nga iini hikemiu nge ko ngeu pe'ieu oto molana kei pweloau."

¹⁹ Oto kire ko tohungai hii aaela, na kire ko meni aehota dolosi oto aana uuri, "?Mwaanie ohe ineu?"

²⁰ Oto a Jisas ko te'uri hunire, "Ingeie oto ngaeta iini eemiu aawala mwana rue nge ko toonga'inie mei bred tararuru pe'ieu i laona nime si'iri.

²¹ Ineu a Kale Ni Iinoni ne kei mae taane oto mala mo Uusu-uusu Maa'i e unue. Ta'e aama-aamasilana a mwane ngeena nge kei pweloau a Kale Ni Iinoni, aana kei lae otoi diana hunie iinoni ngeena mala uri ke su'uri hute."

A Jisas E Aehotaa

Tolahai Ngeu Maa'inge

MATIU 26:26-30; LUK 22:14-20; 1 KORINIT 11:23-25

²² Oto maholo kire ko ngeu ngeena, a Jisas e hele aana ho bred, oto ko ere ni paalahenga, ko si nisie, na ko ha'a-adoa mo pwaarongoisuli aana. Oto ko te'uri, "Hele aana. Ngaue. Hasi'oku nge ienini."

²³ Oto e hele aana lo'u kao-kaoi waen, na ko ere ni paalahenga, oto e niie hunire, na ahutada kire mani inu aana.

²⁴ Oto a Jisas ko te'uri, "Apuku oto ienini nge e aahe i tehula'ana mwala hunge, na mei epu nge ko ha'a-oaie haiholota'inge haalu a God ko esuie pe'ie mo iinoni ingeie.

²⁵ No ko unue oto huni'omu uri nou sa'a inuhie lo'u nga mei waen lai hule aana ne kei inuhie waen haalu i laona Aalahanga a God."

²⁶ Oto kire kanalie kana maa'i, nge kire si lae mwaanie hanuena huni hanetaa hunie Uuwo Ni Ei Olif.

A Jisas E Unue Uri

A Pita Kei Taateinge'inie

MATIU 26:31-35; LUK 22:31-34; JON 13:36-38

²⁷ Oto a Jisas ko te'uri hunire, "Ahutemiu, omu kei meni tehi mwaanieu. Aana i laona mo Uusu-uusu Maa'i a God e unue uuri, *Ne kei horo'ie a kakali sipu, oto mo sipu kei tatanga hailiu oto. Sekaraea 13:7*

²⁸ Ta'e i purine ne kei ta'ela'i lo'u mwaanie maenga, ne kei lae i na'omiu huni maa'oohi'omu oto hao aana po'o ni henue i Kalili."

²⁹ Oto a Pita ko aalamie uuri, "Ineu nou sa'a roro'a ni toli'aasi'o ike, ma'alana ahutana mo mwane ngeena kire ko tehi mwaani'o."

³⁰ Oto a Jisas ko te'uri hunie a Pita, “No ko unue oto huni'o uri i na'ona kue kei ngara ha'arue i rodo si'irini, o kei taateinge'inieu ha'a-oolu uri o ka'a manata'inieu ike.”

³¹ Ta'e a Pita ko tohungēi ere a'aila'a oto uuri, “Ineu nou sa'a roro'a ni ere ike urine, ma'alana no ko mae pe'i'o.” Na ahutana mo pwaarongoisuli kire ko meni ere oto no'one urine.

A Jisas E Lai Aarenga'i Weu

Aana Hohola I Ketsemani

MATIU 26:36-40; LUK 22:39-46

³² A Jisas na mo pwaarongoisuli ingeie kire lai hule aana leu satana i Ketsemani. Oto a Jisas ko te'uri hunire, “Omu ke ii'o ka'u i leu, maholo no ko lai aarenga'i.”

³³ Oto e toolea a Pita na Jemes na Jon pe'ie, na ko si aehota tolahi'e hiito'o pe'ie saehuunge oto paine.

³⁴ Oto a Jisas ko te'uri huniraelu, “Saeku ko lae otoi hi'e na e malisine oto maenga. Omu ke ii'o ka'u i leu na omu ke lio-lio.”

³⁵ Oto a Jisas ko kele lae lo'u ta'au mwaanire, na ko lae pouruuru i aano haahie maana, na ko aehota aarenga'i uri mala ko mwada'u sapesalunge ngeena ke su'uri hite aana.

³⁶ Oto ko eitanaie a God uuri, “Mama'a, iiola o niie mai hunie ne ke hotela'inie ko aasaieu oto. Mala ko mwada'u, aana nou saie walu ola e mwada'u mola huni'o, oto saeku o ke oolisie aana nga iini mwa-mwate.† Ta'e ne'ewau oto, o

---

† **14:36** 14:36 Erenga ni Krik e aalahuu i sulie sapesalunge aana erenga i sulie kao-kao.

ke dau mola i sulie nga taa o saeto'o aana, na o ke su'uri deu i sulie nga taa nou saeto'o aana."

³⁷ Oto a Jisas e aaliho'i lo'u mei saana oolu pwaarongoisuli, na ko leesie kire ko ma'ahu mola. Oto ko te'uri hunie a Pita, "'E Saemon, uri o ko ma'ahu mola? ?Ohe o ka'a sai lio-lio ike pe'ieu nga kele maholoi sato?"

³⁸ Oto a Jisas ko he'i te'uri lo'u hunire, "Omu ke lio-lio pe'i aarenga'inge, mwaanie malaahonga e hane haahi'omu. Nou saie uri manatamiu e a'aila'a taane huni esuie mo ola diana, ta'e sapemiu ni mola ko tatau."

³⁹ Oto a Jisas ko he'i eeliho'i lo'u huni aarenga'i, na ko ooni aana lo'u mola ta'a-ta'a taungei aarenga'inge.

⁴⁰ Oto ko he'i ooli lo'u mei i saana mo pwaarongoisuli ingeie, na ko leesie kire ko ma'ahu lo'u mola, i sulie maada e hi'e oto hiito'o. Na maholo kire lio lo'u, kire ka'a saie ike lo'u nga taa kire kei unue hunie.

⁴¹ Oto i purine oolune nga maai aarenga'inge, e aaliho'i lo'u mei saada, oto ko te'uri hunire, "'Uri omu ko ma'a-ma'ahu, na omu ko mamamalo ue? !E ado oto! E hule oto aana maholo kire kei pweloau a Kale Ni Iinoni i nimana mo iinoni ooraha'aala.

⁴² !Omu ta'ela'i! !Kolu ke lae! !Lio ka'u! Iini nge ko pweloau ko hule oto."

Mo Ramo Kire Tapolie A Jisas

MATIU 26:47-56; LUK 22:47-53; JON 18:3-12

⁴³ Oto maholo a Jisas ko ere-ere ue, na a Jiudas Iskariot ko hule oto pe'ie pulitaa paine, mo iini nge mo na'ohai pris na mo ha'a-uusulie aana mo Ha'atolanga na mo rato ni mwane kire

uusunge'inire mai pe'ie. Mwala ngeena kire mani hele naihi pe'i di'e,

⁴⁴ na a Jiudas e unu aakau oto aana nga tolimaa hunire uuri, "Tini nge ne kei nono pe'ie, a Jisas otona. Ingeie oto omu ke tapolie na omu ke toolea."

⁴⁵ Oto a Jiudas ko oodohie oto a Jisas, na ko unue hunie uuri, "Ha'a-uusuli." Na ko nono oto pe'ie.

⁴⁶ Oto kire tapolie a Jisas na kire ko hele ma'uta'a oto aana.

⁴⁷ Ta'e ngaeta iini e uure i leune e darasie naihi ingeie, oto ko lama mousie oto aalingana ngaeta koni-konihe a Na'ohana Mo Na'ohai Pris.

⁴⁸ Ta'e a Jisas ko te'uri hunire, "?Uri omu unue ineu nga horopeli nge omu ko lae mai honosieu pe'i naihi na pe'i di'e urine?"

⁴⁹ Ahutana dinge ka'u no ko talei o'o'o mola pe'i ha'a-uusulinge ta'au i laona Nume Maa'i Peine. ?Aana e ue ka'u omu ka'a tapolieu oto aana maholona? Ta'e ahutana mo ola ienini ko reu oto huni ha'a-oaie nga taa mo propet e uusue i laona mo Uusu-uusu Maa'i."

⁵⁰ Oto ahutana mo pwaarongoisuli kire si toli'aasie a Jisas, na kire ko meni tehi oto mwaanie.

⁵¹ Ngaeta iini nge e lae i sulie a Jisas aana maholona nga saanau nge e ho'osie mola mei sala mwaakule. Mo ramo ko sare tapolie no'one,

⁵² ta'e e toli'aasie mola mei sala ingeie, oto e si tehi mola mwaakule mwaanire.†

---

† 14:52 14:52 Ngaeta mo uusu-uusu uure i na'o kire unue uri saanau nge e tahi mwaanie mei sala ingeie aana hai rodona, ingeie nge a Jon Mak iini nge e uusue puke ienini.

Kire Toolea A Jisas

I Na'ona Pulitaa Ni Lei-lei

MATIU 26:57-68; LUK 22:63-71; JON 18:19-24

⁵³ Oto kire toolea a Jisas ta'au i nume a Na'ohana Mo Na'ohai Pris. Maholona mo na'ohai pris, na mo rato ni mwane, na mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis, kire mani loko aakau oto ta'au i laona nume ngeena.

⁵⁴ Oto a Pita ko holo maholoi tala taane mola i sulire. E lae ta'i sili i laona lolata aana nume a Na'ohana Mo Na'ohai Pris, oto e ii'o i aano pe'ie mo mwane ko kakakali, ko si rakani aana dunge.

⁵⁵ Oto mo na'ohai pris na ahutana oto pulitaa ni lei-lei kire ko meni heitalenga'inie nga mo ola huni eerota'inie a Jisas huni horo maesie haahie. Ta'e kire ka'a dau oodoie ike nga mei ola.

⁵⁶ Mwala hunge kire ere aelasie a Jisas aani eeronga, ta'e kire ko meni ere hai aaopa'i mola, na mo laladonga ikire ka'a sada.

⁵⁷ Oto lae-lae ngaeta mo mwane kire uure, kire ko eerota'inie a Jisas uuri,

⁵⁸ "Melu rongoa e unue uuri, 'Ne kei ohoie Nume Maa'i Peine nge mwala kire asuie ie, na i laona oolu aata hai dinge ne kei esuie lo'u nga iini haalu nge nga iinoni sa'a asuie ike.' "

⁵⁹ Ta'e ma'alana kire ko ere urine, ta'e mo ere-erenga ikire ka'a mani sada ike.

⁶⁰ Oto Na'ohana Mo Na'ohai Pris e uure i na'oda, ko si dolosi aana a Jisas uuri, "?E ue? ? Uri o ka'a to'o aana ike nga mei ola huni aalamie mo ola nge kire ko ere waeli'o aani ngeena?"

⁶¹ Ta'e a Jisas e tolirohu mola. Oto Na'ohana Mo Na'ohai Pris ko dolosi lo'u aana a Jisas uuri,

“?Ohe i'oe ni oto a Kraes, Kalena God, iini e diana liutaa?”

⁶² Oto a Jisas ko aalamie uuri, “Ineu ka'u otona. Na aana nga maholo omu kei meni leesieu a Kale Ni Iinoni ne kei ii'o aana na'ohai ii'o-ii'oha i pwalo-pwalona God Hahu'ana Nanama, na kei lae mai i laona mei uuru uure ta'au i salo.”

⁶³ Oto Na'ohana Mo Na'ohai Pris ngeena ko a'arie to'oni ingeie, aana ko tohungai saewasu, na ko te'uri, “!Ngeena kolu ka'a saeto'o aana ike lo'u nga iini ke ere takoie!

⁶⁴ Omu meni rongoa oto maraamiu uri e ere mwakata'inie a God. ?Ha'alaa nga taa nge omu kei unue aana?”

Oto kire ko meni aalamie uuri, “!E malisine oto ke mae!”

⁶⁵ Oto ngaeta mwala ko aehota ngisuhie oto a Jisas. Na ngaeta mo iini kire ko pwesu honosie maana, oto kire ko si hidelie, na kire ko te'uri, “O ke unue ka'u uri a tei e hideli'o huni haata'inie uri i'oe propet to'ohuu.” Oto mwala kakakali kire toolea a Jisas, na kire ko hidelie no'one.

A Pita E Taateinge'inie A Jisas

MATIU 26:69-75; LUK 22:56-62; JON 18:15-18,25-27

⁶⁶ A Pita e ii'o mola i laona lolata aana nume nge kire ko leie a Jisas aana, na ngaeta keni au'esu a Na'ohana Mo Na'ohai Pris ngeena e lae poi tapaliu.

⁶⁷ Maholo a keine e leesie a Pita ko rakani aana dunge, oto ko lio hahuroto aana, na ko te'uri hunie, “I'oe o lae-lae no'one pe'ie a Jisas mwane ni Nasaret.”

⁶⁸ Ta'e a Pita ko taateinge'inie, na ko te'uri, "Nou ka'a saie ike nga taa o ko ere i sulie." Oto e ta'ela'i, ko lai uure wau i aena maa aana para ahuie lolata ngeena. Na maholona kue ko ngara oto.

⁶⁹ Oto keni au'esu ngeena, ko leesie lo'u weu a Pita na ko ooni aana mei walana lo'u hunie mwala nge kire uure ngeena, ko te'uri, "Ingeie ngaeta iini oto aada ni ngeena."

⁷⁰ Ta'e a Pita ko he'i taateinge'inie lo'u.

E ka'a tewa lo'u na ngaeta mwala nge kire uure ngeena, kire ko te'uri hunie a Pita, "Sa'a mola i'oe ngaeta iini oto aada, i sulie i'oe no'one mwane ni Kalili."

⁷¹ Oto a Pita e ere ni ho'asinge ko te'uri, "! To'ohuu oto mala God ta'au i Lengi! !Nou ka'a manata'inie ike mwane nge omu ko unue ngeena!"

⁷² Oto mola aana maholona, kue ko he'i ngara lo'u ruana nga ngaranga. Hoe, a Pita ko aamasito'o aana mei wala nge a Jisas e unue uuri, "I na'ona kue kei ngara ha'arue i rodo si'irini, o kei taateinge'inieu ha'a-oolu uri o ka'a manata'inieu ike." Oto a Pita e si saie mola uri mei walana e oa oto, ko si ngara oto paine.

15

Kire Toolea A Jisas

I Na'ona A Paelat

MATIU 7:1-2,11-14; LUK 23:1-5; JON 18:28-38

¹ Oto i maahu'o-hu'o na e ka'a dangi kohi ue, mo na'ohai pris pe'ie mo rato ni mwane na mo ha'a-uusuli aana ha'atolanga na ahutana pulitaa

ni lei-lei, kire oala'inie oto nga taa kire kei esuie aana a Jisas. Oto kire pwasue a Jisas, kire si toolea, na kire ko lai toli'aasie oto i nimana a Paelat.

² Oto a Paelat ko dolosi aana Jisas uuri, “?Uri i'oe ni oto Inemauro mo Jiu?”

Oto a Jisas ko aalamie uuri, “Nge ka'u oto o ko unuena.”

³ Na mo na'ohai pris kire ko ere waelie a Jisas oto aana mo ola hunge.

⁴ Oto a Paelat ko he'i dolosi lo'u aana Jisas uuri, “?E ue ni o ka'a aalamire? O saie ka'u mola kire ko tohungi ere waeli'o ngeena.”

⁵ Ta'e a Jisas e ka'a ere ike lo'u. Oto a Paelat ko tohungi pangata'i oto hiito'o.

A Paelat E Leie A Jisas

MATIU 27:15-26; LUK 23:13-25; JON 18:39—19:16

⁶ Suli helisi aana maholo Houlaa Ni Li-umwaanie, a aalaha ni Rom ngeena e sai luhesie ta'ena nga iini mwala ko ha'atohue mwaanie nume ni ho'o.

⁷ Aana maholona, ngaeta mwane satana a Barabas kire ne'ie i nume ni ho'o i sulie ingeie nga iini aana mo iini nge kire horo maesie ngaeta mwala aana maholo kire haiseuni huni ta'aasie aalahanga ni Rom mwaanie i Israel.

⁸ Oto mwala kire ruru mei saana a Paelat na kire ko aehota ha'atohu aana uri ke luhesie nga iini mwaanie nume ni ho'o oto mala ko eu'esuie suli helisi.

⁹ Oto a Paelat ko dolosi aada uuri, “?Ohe omu saeto'o aana Inemauro mo Jiu nge ne ke luhesie huni'omu?”

10 E ere mola urine aena aana e saie uri mo na'ohai pris kire niie mola a Jisas hunie aena aana kire ko upwesie.

11 Ta'e mo na'ohai pris kire ko unue hunie mwala hunie kire ke unue hunie a Paelat uri ke luhesie mola a Barabas.

12 Oto a Paelat ko dolosi lo'u aana mwala uuri, “?Ko urine, nga taa ka'u ne ke si da aana mwane nge omu haara'inie Inemauri mo Jiu?”

13 Oto kire ko si meni tea paine mola uuri, “!Horo maesie i lengine po'u-po'u!”

14 Oto a Paelat ko he'i dolosi lo'u aada uuri, “?Aana e ue? ?Ha'alaa nga mei taa nge e dau aaelasie?”

Ta'e kire ko si tea paine mola uuri, “!Horo maesie i lengine po'u-po'u!”

15 A Paelat e sare ha'asaediana'aa mola mwala, oto e luhesie mola a Barabas hunire. Na e unue hunie mo ramo uri kire ke hola'i wini-winie a Jisas, nge kire ke si horo maesie i lengine po'u-po'u.

Mo Ramo Kire Ha'amwasi

Aana A Jisas

MATIU 27:27-31; JON 19:2-3

16 Oto mo ramo kire toolea a Jisas i laona lolata ahuie toohi peine a Paelat. Kire si soie mai ahutana mo ramo aana pulitaa ikire, na kire mani ruru i saana a Jisas huni ha'amwasi aana.

17 Oto kire ha'ato'onie a Jisas aana to'oni tetewa nonoro'a mala mo aalaha ko ho'o-ho'osi'i, na kire asuie rorodara aani walo kau-keu, kire si ne'ie i pweune.

18 Oto kire ko si ha'a-ha'amwasi aana, kire ko te'uri, "Lahea inemauro mo Jiu."

19 Na kire ko pou-pouruuru honosie pe'i aala pwaunge hunie, na kire ko reu-repusie pwaune aana mai rade, na kire ko ngi-ngisuhie.

20 Maholo kire ha'a-ha'amwasi mango aana a Jisas urine, oto kire ko si ta'aasie to'oni nonoro'a mwaanie, na kire ko ha'ato'onie lo'u aana mo to'oni ingeie. Oto kire ko si toolea i sinaha huni lai horo maesie i lengine po'u-po'u.

Kire Uie A Jisas

I Lengine Po'u-po'u

MATIU 27:32-44; LUK 23:36-43; JON 19:17-27

21 Maholo kire ko toolea ta'au a Jisas i sulie tala mwaanie i Jerusalem, na kire ko oodoie mwane satana a Saemon, ko si hule mola uure i me'esu. (A Saemon mwane ni Saerin, na ingeie aamana Aleksanda na Rufas.) Oto mo ramo kire ko deu rarahie hunie ke aanga'inie po'u-po'u a Jisas.

22 Kire toolea a Jisas takoie leu satana Kolkota, nge sailana uuri, "Leu ni rarata."

23 Na i leune kire ko niie waen hunie, ola kire pwaie pe'ie ai satana mur, ola huni ta'aasie salunge. Ta'e a Jisas ka'a inuhie ike.

24-25 Oto mo ramo kire ko uie oto a Jisas i lengine po'u-po'u aana siwana nga maholoi sato i ho'owa. Na kire ko oopaa mo to'oni ingeie i matolada hailiu, na kire ko inie daes huni leesie uri a tei kei toolea nga mei sala aana to'oni ingeie.

26 Na mei wala kire uusue i pweune po'u-po'u huni haata'inie nga taa kire unue e dau aelasie. Kire uusue uuri, INEMAURI MO JIU KA'U IE.

27 Na kire uie ngaeta ro mwane horopeli no'one pe'ie a Jisas, nga iini i pwalo-pwalona na ngaeta iini i meu-meuline.

28 Na Uusu-uusu Maa'i ko oa oto aana e ere uuri, *Iidumilana kei lae pe'ie mo iini nge ko waelie mo ha'atolanga.* *Aesaea 53:12*

29 Na mwala kire ko liu i sulie tala, kire ko teile'i pweu mwaanie a Jisas pe'i ha'amwasinge aana uuri, "Nge ka'une! I'oe, ni o unue uri o kei ohoie Nume Maa'i Peine, na uri o kei esu eeliho'i lo'u mola aana i laona oolu hei dinge.

30 !Hoe! O ke siho ka'u mei mwaanie po'u-po'u na o ke ha'a-uuri'o maraamu."

31 Mo na'ohai pris na mo ha'a-uusuli aana mo Ha'atolanga a Mosis, kire ko ha'amwasi aana a Jisas no'one mala ahutana mwala. Na hule aana kire ko te'uri hunire maraada, "E roro'a ha'a-ha'a-uurie ka'u mwala aaopa, ta'e e sa'a ha'a-uurie ike maraana.

32 Kolu ke lio-lio ka'u ohe kolu ko leesie in-emaui mo Jiu ie ko siho mai mwaanie po'u-po'u. Nge kei urine ha'alaa kolu ke si hiiwalaimoli aana uri ingeie a Kraes." E ro mwane nge kire uirerue no'one pe'ie a Jisas, kire ko tohungi ere aaelasie no'one.

A Jisas E Mae

MATIU 27:45-56; LUK 23:44-49; JON 19:28-30

33 Oto i upui aatowaa, rodohono e dau haahie ahutana hanue hunie e oolu maholoi sato.

34 Na aana oolune nga maholoi sato i aapau, a Jisas e si soi oto paine aana erenga ni Jiu uuri, "? Eloi, Eloi, lama sabaktani?" nge ne'isaenga aana uuri, "?God ineu, God ineu, e ue oto o aatopuri eeku?"

³⁵ Oto ngaeta mo iini aana mwala e uure-uure i leune kire rongu, kire ko te'uri, “!Rongu ka'u! Ko soie a Elaeja.”

³⁶ Oto ngaeta iini aada e huru pe'ie mei loi-losi, e ha'ahonue aana waen aha'i, ko susu'ie aana mai ei, oto ko susue'inie ta'au hunie ngidune a Jisas hunie ke inu, na ko te'uri, “Oto kolu ke maa'oohi ke'u. Ohe kolu ko leesie a Elaeja ko lae mai oohosie mwaanie po'u-po'u.”

³⁷ Oto a Jisas e si soi oto paine, na ko mae oto.

³⁸ Oto mola aana maholoi satona, sala kire lohea honosie Hahu'ana Leu Maa'i i laona Nume Maa'i Peine e a'ari hunie e ro aapa, uure oto ta'i lengi lai hule oto hai aano. †

³⁹ Na'ohana mo ramo ni Rom e uure-uure i saana po'u-po'u, na e leesie ahutana walu ola e rau aana maholo a Jisas e mae, oto ko te'uri, “A mwane ie Kalena God oto to'ohuu.”

⁴⁰ Ngaeta mo keni kire uure no'one wau ha'atau mwaanie po'u-po'u, kire ko ha'aha'amaesie nga taa ko reu. Ngaeta mo iini aada nge kira Meri ni Makdala, na a Salome, na a Meri (nikana a Jemes Saanau na a Josep).

⁴¹ Mo keni ngeena kire lae-lae pe'ie a Jisas aana maholo e o'o'o wau i Kalili, na kire pe'i-pe'ie. Mo keni hunge kire lae no'one mai pe'ie hunie i Jerusalem, ikire no'one i leune aana maholona.

*A Josep Ni Arimetia E Haitolinge'inie A Jisas
MATIU 27:57-61; LUK 23:50-56; JON 19:38-42*

---

† **15:38** 15:38 Mei sala ngeena e haata'inie uri ooraha'aa e oopaa mo iinoni mwaanie a God, na maholo e a'ari uure ta'i lengi, e haata'inie uri a God e asuie tala haalu huni lae mai saana.

⁴² Walu ola ienini e rau aana hai dinge ni deuaakaunge loosie Dinge Maa'i Mo Jiu. Oto i sulie ko lae oto hunie i seulehi, maholo Dinge Maa'i ikire ko aehota,

⁴³ nge a Josep ni Arimetia, e toli'aasie ma'unge, ko lae oto i saana Paelat huni ha'atohue rae aana a Jisas. A Josep ngaeta na'ohai mwane aana pulitaa ni lei-lei na ngaeta iini aana mwala ko maa-maa'oohie Aalahanga a God kei lae mai.

⁴⁴ A Paelat e tohungai pangata'i aana e rongoa uri a Jisas e mae oto. Oto e soie mwane paine aana mo ramo, na ko dolosi aana uuri, “?Ohe a Jisas e mae oto to'ohuu?”

⁴⁵ A mwaena e te'uri, “Iau, e mae oto.” A Paelat e rongo urine, ko si maaie rae aana Jisas hunie a Josep ke toolea.

⁴⁶ A Josep e holie mei sala diana, na e lai oohosie rae aana Jisas mwaanie po'u-po'u, ko si uloa aana mei sala ngeena, na ko lai ne'ie i laona kilipwe'u kire didie aana hau. Oto e honoa maana kilipwe'u ngeena aana ho heu oto paine.

⁴⁷ Na a Meri ni Makdala na a Meri nikana Josep kirerue leesie leu nge kire ne'ie sapena a Jisas aana.

16

A Jisas E Ta'ela'i Mwaanie Maenga

MATIU 28:1-8; LUK 24:1-12; JON 20:1-10

¹ Oto i seulehi, aana maholo Dinge Maa'i Mo Jiu e si mango, a Meri ni Makdala, na a Salome, na a Meri nikana Jemes, kire holie ngaeta mo ola wasu mangoni uri hunie kire ke lai hui'i haahie sapena a Jisas.

² Na oto mola i maahu'o-hu'o aana eetana nga hai dinge aana wiki, mo keine ko lai hule aana kilipwe'u na sato ko si pwaa.

³ Na maholo kire ko lae ngeena kire ko lae pe'i unu-unue uuri, “?Ta'e hau oto paine nge kire honoa maana kilipwe'u aana, a tei nge kei ta'aasie hunikolu?”

⁴ Kire ko ere urine aana hau ngeena e lae wai peine oto hiito'o. Ta'e maholo kire hule ta'au, na kire ko leesie oto hau ngeena, ta'aasilana e lae oto.

⁵ Oto maholo mo keni ngeena kire lae sili hao i laona kilipwe'u, na kire ko leesie mwane saanau e to'oni aani to'oni rere'a, e ii'o aana aapa i pwalo-pwalona kilipwe'u. Oto mo keine kire ko tohungai me'u.

⁶ Ta'e a mwaena ko te'uri hunire, “Omu ke su'uri me'u. Nou saie uri omu ko heitalea a Jisas ni Nasaret nge kire horo maesie i lengine po'u-po'u. Ta'e ingeie ha'ike oto i leu. E ta'ela'i oto mwaanie maenga. !Lio ka'u! Leu nge kire ne'i-ne'ie aana ka'u ie.

⁷ Omu ke lai ha'arongoa mo pwaarongoisuli ingeie na a Pita uuri, ‘A Jisas ko lae oto i na'o loosi'omu hai Kalili. Na omu ke si leesie oto hai leune, mala e unue oto huni'omu.’ ”

⁸ Oto mo keine kire ka'a unue lo'u nga mei ola, ta'e kire si tehi mola mwaanie kilipwe'u pe'i me'unge na ariringe.

A Jisas E Haata'i

Aana Meri Ni Makdala
MATIU 28:9-10; JON 20:11-18

⁹ I purine a Jisas e ta'ela'i mwaanie maenga i maahu'o-hu'o aana eetana nga hai dinge aana wiki, e hola'i haata'i aana a Meri ni Makdala, iini nge e oohe aasie ka'u e hiu li'oa aaela mwaanie.†

¹⁰ Oto a Meri e lae, ko lai ha'arongoa mo pwaarongoisuli ingeie. Kire ii'o ni saehuu oto mola pe'i ngaranga,

¹¹ na maholo kire rongoa uri a Jisas e mauri eeliho'i oto, na uri a Meri e leesie, kire ka'a hiiwalaimoli ike aana.

A Jisas E Haata'i Lo'u

Aana Ngaeta Ro Pwaarongoisuli

LUK 24:13-35

¹² Oto lo'u i puri, a Jisas ko he'i haata'i lo'u, aana ngaeta ro iini aana maholo kirerue ko lae i sulie tala takoie ngaeta hanue, ta'e e ka'a lio ike lo'u mala hola'ina'o.

¹³ Kirerue aaliho'i ta'au i Jerusalem, oto kire ko lai ha'arongoa mo pwaarongoisuli, ta'e kire ka'a hiiwalaimoli ike no'one aadarue.

A Jisas E Haata'i Lo'u

Aana Aawalai Pwaarongoisuli

Mwana Eeta

*MATIU 28:16-20; LUK 24:36-49; JON 20:19-23;
PALONGA 1:6-8*

¹⁴ Oto lo'u i puri a Jisas ko he'i haata'i lo'u aana aawalai pwaarongoisuli mwana eeta aana maholo kire ko ngeu. E ere aada aena kire ka'a hiiwalaimoli ike aana, na i sulie saeda e hau hule

---

† **16:9** 16:9 Ngaeta mo uusu-uusu i na'o aana erenga ni Krik kire ka'a to'o aana ike mo tatala 9-20.

aana kire ka'a hiiwalaimoli ike aana mo iini nge kire leesie a Jisas e ta'ela'i.

¹⁵ Oto a Jisas ko te'uri hunire, "Omu ke lae i sulie ahutana mo henuie i laona walumalau, na omu ke taroha'inie Tataroha Diana hunie ahutana mo iinoni.

¹⁶ Ta'ena nga iini nge ko hiiwalaimoli eeku na loto-maa'ilana e lae, nge a God kei ha'a-uurie. Ta'e a God kei lei mae aana iini nge e ka'a hiiwalaimoli ike aaku.

¹⁷ Na mo iini ko hiiwalaimoli eeku, nge a God kei niie nanamanga hunire, huni esuie mo hu'i-hu'ite. Kire kei sikera'inie mo li'oa aaela mwaanie mo iinoni aana sataku, na kire kei ere aana mo erenga hai aropa'i.

¹⁸ Na ma'alana kire ko hele aana mo mwaa ala-ala, wa kire ko inuhie nga mo ola ni maesi'i, ta'e kire sa'a roro'a ni maesi'i ike. Na kire kei hele i sapena mo mae-maea'a aana nimada, kire kei awaa oto."

A Jisas E Tahela'i I Lengi

LUK 24:50-53; PALONGA 1:9-11

¹⁹ Oto i purine Aalaha ikie a Jisas e ere mango urine pe'ire, a God e tahela'inie oto ta'au i Lengi na e lai ii'o oto aana ii'o-ii'oha paine i pwalo-pwalona God.

²⁰ Oto puriha'ana, mo pwaarongoisuli ingeie kire si lai taroha'inie Tataroha Diana hailiu i laona walumalau. Na a God e ii'o pe'ire, na e ha'awalaimoli'aa laeliwalanga ikire aana e niie nanamanga hunire huni esuie mo hu'i-hu'ite.

**Tataroha Diana i Sulie Aalaha Ikie a Jisas
Kraes
The New Testament in the Sa'a language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Sa'a**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sa'a

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Aug 2024 from source files dated 13 Dec 2023

755c0440-93fa-5020-9311-ff68dce92d1d